

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 1 1958

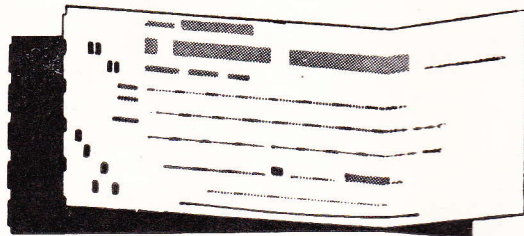
SHEKKITILI PALVELEE

Kun kaivataan JOUSTAVUUTTA...

Kaukonäköinen mies voi matkankin aikana hoitaa liikeasioitaan — hän selvittää maksut miellyttävän kätevästi shekkitilinsä avulla. Shekkitili tuo raha-asioihin lisää varmuutta, joustavuutta ja maksuvalmiutta — sitähan Tekin tarvitsette!

Uusin shekkimuoto — Yhdyspankin reikäkorttishikki — nopeuttaa shekkien käsittelyä ja on entistäkin varmempi.

YHDYSPANKKI

Shekkitilinne tilitapahtumia

voitte mukavasti seurata tekemällä merkinnät jätöistä ja ostoista shekkivihon alussa oleville lehdille — shekkivihon muistioon. Näin olette aina tilanteen tasalla, ettekä joudu "vaaraan" kirjoittaa virheellisiä shekkejä. Voitte myös pyytää pankista maksuttoman tiliotteen.

Pankkisiirtoa

voitte käyttää paitsi maksuissa muille paikkakunnille myös laskujen perimisessä. Lähettäessänne laskun liitätte mukaan valmiiksi täytetyn pankkisiirtolomakkeen. Kun vastaanottaja sitten käy maksamassa sen pankkiin, tulee määrä viivytyksettä tilillenne ja Te saatte siitä heti ilmoituksen.

No 1

20. 1. 1958
2. vuosikerta

KANSA TAISTELI

— miehet kertovat

KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

PÄÄTOIMITTAJA: Kenraaliluutnantti A. Blick. TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet kenraalimajuri Verner Gustafsson, kenraalimajuri R. Lagus, kontra-amiraali S. Sundman, eversti L. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Nihillä, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus vääpeli G. Lehti. TOIMITUS: Päätoimittaja Munkkiniemi, Dosentintie 2 Puh. 48 2050. toimittajat Simonk. 12 A 4, puh. 66 26 96. KONTTORI: Helsinki, Korkeavuorenk. 28. Puhelimet: tilaukset 19367 levikinhuolto 622271 Postisiirtotili n:o 94941. KUSTANTAJA: Sanoma Osakeyhtiö.

LMESTYY VUONNA 1958 12 NUMEROA, JOISTA 2 KAKSOISNUMEROA. TILAUSHINTA 600 MK

TOIVO HOFFREN

VAMMELSUU-

HELVETTI

Julkaisemme seuraavassa korpraali Toivo Hoffrenin kirjoituksen "Vammelsuu — helvetti", joka sai ensimmäisen palkinnon äsken päättyneessä kirjoituskilpailussamme. Hän kertoo aseveljensä tarinan venäläisten suurhyökkäyksen alkupäiviltä kesäkuussa 1944, tarinan, joka on sama tuhansille noina päivinä Kannaksella taistelleille.

NELJÄSTOISTA päivä kesäkuuta oli kallistunut jo iltaan. Kello ranteessani näytti kahtakymmentäyhtä, vai näyttikö se? — En tiedä —, vain viisarit näyttivät kulkevan ja kaipa se sitä silloin oli.

Jo viisi päivää kestänyt teräsmyrsky oli riistänyt meiltä todellisuustajun. Yksikkömme oli harventunut arveluttavasti. Tuo tutuksi tullut sanonta "piru kun saisi siipeensä, että sota kohdaltani loppuisi" oli muuttunut näinä päivinä suussamme sanoiksi: "saakeli, menis kerralla!"

Maasto ympärillä oli niin myllerrettyä ja täynnä isoja kranattikuoppia, jotta kauan se ukko savea

pelloille vetää, joka paikan tasaiseksi meinaa rustata.

Ryntäsin Jorman kanssa parhaillaan pommikuopasta toiseen tavoitteena murrosrykelmä, joka muutamia päiviä sitten oli ollut kaunista mäntymetsää. Kaatosadetta muistuttava kranaattituli pirstosi päivässä miljoonien arvoisen männikön niin täyteen rautaa, ettei kukaan halonhakkaaja kiroamatta puita pieneksi sahai.

Oliko tullut kuuluisan Mannerheim-linjan rakentajille paha virhe, vai oliko linjan rakentamisen jäänyt kesken tämän viimeisen kapinan alkaessa, siitä emme saaneet koskaan selvää. Taisteluhaudat

olivat hyviä ja lujasti vahvistettuja, miehistösuojat mahtavia teräs- ja petonipunkkereita, mutta yhdys-hauta tai käytävä takamaastoon puuttui. Olimme kahtena päivänä jo osanneet kaivata sitä. Edessä, noin viiden tai kuudenkymmenen metrin päässä, oli vihollinen pureutunut Vammeljoen rantaan. Takanamme noin kaksisataa metriä pitkä niittyaukio, joka oli pakosta kuljettava, jos mieli saada ammuksia tai suuhunsa muuta kuin Karjalan kallista mul-taa.

Vähän heikkokuuloinen Kiviharjun poika oli koettanut Nadjansa kanssa meitä huoltaa yön hä-märässä, mutta toissa yönä löysi Nadja kohtalonsa Terijoen maantiesillan luona. Konekiväärin suihku pyyhkäisi tuon jalon ja siron hevosen polvilleen, ajajansa käsiin. Siitä se ei enää noussut. Katsoi vain isoilla, kosteilla silmillään resuisen näköistä isän-täänsä.

Sametinpehmeä turpa hamuili kolmisormista kättä, kuului kumea hirnahdus, kiiltäväkarvainen ruho nytkähti rajusti, ja tuota sirojäsenistä, alun-perin venäläistä ratsukkoa ei enää ollut elävien kir-joissa.

Se oli kaameaa mekastusta, kun tuo pomarkulais-nuurukainen tulla rymisi eteen ammuslaatikoineen. Päätään kumartamatta, karmeasti kiroillen marsi hän aivan suorana kaksisataametrisen aukion. Oli maailman kahdeksas ihme, ettei venäläinen suolan-nut häntä siihen paikkaan. Ja oli vähällä, ettemme me häntä ampuneet, sillä luulimme hänen tulleen sekapäiseksi.

— Hei! Perhana, älä sinne mene! — Se oli Jor-man sihahdus. Terävä kuin piiskan rätkäys. Pel-käsihän tuo Vileniuksen poika koskaan! Keski-mittainen, urheiljalta vaikuttava nuorukainen oma-si jo välirauhan aikana vakinaiseen astuessaan sellaisen rivin kunniamerkkejä, jotta koulutuskes-kusten herrat hätkähtivät.

Itse hän kuittasi saaliinsa sanonnalla:

— Summa Talvisodan aikana, ja hyvä konetykki, siinä kaikki!

Minä olin tottunut katselemaan häntä kuin ylös-päin ja pienellä pelonsekaisella kunnioituksella. Haaleansinisine silmineen, mitään sanomaton ilme kasvoillaan omasi hän sellaisen ryhdin ja julkisivun, että tytöt pääkaupungissa vihelsivät hänen ohii kul-kiessaan. Vapaaehtoisuus oli hänetkin tuonut Talvi-sotaan, eikä sanonut katuvansa — orpo kun oli. Sama tuo, mistä leipänsä saa, vaikka valtiolta. On-pahan tuo ammatinkin antanut ja vaatteessakin pi-tää. Mikäpä tässä!

Olinko minä tulossa hulluksi? Pelkäsin ja olin pelännyt koko ajan, mutta olin voinut sen tunteen peittää. Nyt poukkoilin kuin arojänis ja olin eksyä kahdensadan metrin matkalla, kesäkuisen illan us-vaisessa hämyssä. Kuin puolustajiaan suojaan oli joki nostanut tänäkin iltana sumua, jota tällä het-kellä harvakeen lentelevät kuusituumaiset ammu-kset ujeltaen halkoivat.

Murroksessa räjähti. Ilmassa ryskyi ja ujelti rau-dan ja puunkappaleitten lentäessä. Vapisin kuin

Ylhäällä jyrisee

horkassa. Oliko tämä tosiaan ihmisen elämää? Tä-täkö varten nainen poikansa synnyttää, että täällä kappaleiksi revitään.

Olin vähällä huutaa. Hermoni tuntuivat olevan aivan hiusteni kärjissä, ja jokaista jäsentäni kehosani särki ja pakotti. Ylenannatus kutkutti kurkkuani salvaten hengitykseni.

Se oli tullut nyt minuun. Tauti, jolle ei ollut lää-kettä. Se iski kuin tarhakäärme. Nopeasti ja sala-kavalasti, miehen isoimmankin nujertaen.

Olin nähnyt raavaitten jermujen itkevän purren sormiaan — silmien pyöriessä kuopissaan, jotta val-kuaiset vilahteli. Kerran hyökkäysvaiheen aikana olin joutunut erästä majuria lähelle tämän kesken rytäkän ruvetessa huutamaan ja ryömimään kuin konntaava lapsi.

Purin kypäräni remmiä, jotta hampaani tuntuivat kääntyvän ympäri. Käteni hamuilivat housuntas-kujani, etsien jotakin.

— Älä saakeli! — Nyt juostiin!

Jorma tempaisi kauluksestani, jotta silmissäni sa-lamoi. Jalkani kävivät konemaisesti. Vartalo ku-marassa syöksyimme puurykelmän joukkoon ja siitä ryömien välillä juosten halki kallioisen kumpareen, aina kilometrin verran, josta ylitimme Raivolan—Terijoen maantien. Tien ylitettyämme istuimme hetkeksi kosteille ojanreunalle. Usva tiheni ja sydän rinnassani löi, jotta luulin kaverinkin sen kuu-levan.

— Anna nyt se tupakka! Perhana, jos olisit siellä pannut savuiksi, emme varmasti olisi tässä.

Säpsähdin Jorman ääntä. Tajuntani alkoi palata saaden tanakampaa rataa juoksulleen.

Samalla kun kaivoin pikkutyömiestä taskustani alkoi suustani virrata sanoja, joita en hallinnut alkuunkaan.

— Taisin olla hirveän näköinen. Minä en voinut sille mitään. Tuntui kuin päässä olisi räjähtänyt. Minä pelkäsin. Pelkäsin kuolevani. Kuulitko, saatana, minä pelkäsin kuolevani! Se tuli niin yhtäkkiä. Oli hyvä, etteivät toiset nähneet.

— Tiedätkö, minä luulen, että meidän kaikkien on tuo läpi käytävä. Minäkin olen sen tuntenut.

Katsoin jollakin lailla tyhmän näköisenä kaveria. Tuskin noita sanoja kukaan ennen oli kuullut, vielä vähemmän nähnyt hänen pelkäävän.

— Se oli Talvisodassa, Leipäsuolla, kun toiset painelivat taaksepäin ja näin panssarivaunujen lähestyvän. Silloin luulin viimeisen päivän eloni kuuta tulleen! Mutta mitäpä siitä. Ei se enää tule sinullekaan. Menetit vain jotakin. Jotakin sellaista, jota et konsanaan takaisin saa.

Istuimme hetken vaiti. Hävetti niin vietävästi, eikä vesi silmissäni tuntunut kaukana olevan. Josakin suuni tienoilla repi kummasti, kauempaa kuuluvat räjähdykset eivät häirinneet.

Pian huomasimme kosteuden tunkeutuneen läpi housujemme, kastellen takamuksemme, ja kuin yhteisestä sopimuksesta läksimme jälleen vaeltamaan kohti töpinää, josta piti saada muutama laatikko panssariammuksia, ja ehkäpä täydennysmiehetkin jo olivat tulleet.

Silloin tällöin sanan vaihtaen tulimme kuin ylittäen pienen niityn laitaan, jossa toimitusjoukueen teltat olivat. Täällä ei ollut usvaa, ja niinpä silmämme revähtivät. Valtavat pommikuopat uhoivat mustaa kieltään niityllä. Iltapäivällä vihollisen tulipeite oli ulottunut kymmenen kilometrin syvyiseksi. Tässä rähinässä ei ollut turvassa kukaan ei missään.

Olimme jo paluumatkalla. Viisi laatikkoa ammuksia, kylmennyttä hernekeittoa astiallinen ja neljä 1926 syntynyttä alokasta mukaanamme marsimme hanhenmarssia samoja jälkiä, joita olimme tulleetkin. Minä ensimmäisenä, ja kumma, en tuntenut mitään. En pelkoa, en kiihkoa, enkä mitään muutakaan tunnetta. Minä vain olin ja elin. Elin täyttääkseni ne tehtävät, jotka kohdalleni oli annettu.

Yö viidettätoista päivää vasten kesäkuuta, yö jonka jälkeen oli koettava päivä, jota monikaan meikäläisistä, tai koko Suomen kansasta osasi odottaakaan.

Koko yön ampuili vihollinen harvakseen saamatta ainakaan linjassa sanottavampaa aikaan. Vartioid vaihdettiin normaaliin tapaan, joskin täydennysmiehet pidettiin yksitellen mukana, joten meitä tähyesti nyt kolme silmäparia siinä, missä ennen oli vain kaksi.

Noin parinsadan metrin päässä olevan Vammelsuun kansakoulun seinien sisällä näytti vastustajamme pitävän peijaisia, ainakin siitä hoilotuksesta päätäten, mikä sieltä yöhön kantautui.

Metsänreunassa, hivenen kauempana, seisivat

Konekivääri odottaa vihollisen hyökkäystä

Joen rannalla odotetaan

Sotkat rivissä, kuin parhaana aikana pirssiautot hyvän Helsingin aseman edustalla.

Metsässä, vielä kauempana, rytisi moottorien jyrinä, ja kovat komentosanat kantautuivat kauas taaksemme. Mukanamme ollut alokas, Unto nimeltään, puristi silmät kiiltäen kivääriään. Pojan kasvot olivat kalman kalpeat ja isohko kypärä näytti väen vängällä valuvan silmille.

Oli jotakin liikuttavaa tuossa laihahkossa vartalossa, kiihkoisessa mielessä, joka oli esimiehen pelkoa täyteen ajettu. Jopa korpraalin nähdessään pojat vaistomaisesti asentoon rupesivat.

Meille vanhoille tämä oli jotakin uutta. Oli vähällä, ettemme lyöneet noita piru parkoja vasten kuonoa sinä muutaman tunnin aikana, jona olimme yhdessä olleet. Tiesimme, ettemme millään sopeutuisi rauhanaikaiseen elämään. Seistä asennossa itseämme nuoremman hepun edessä tai ottaa käskyjä vastaan missään olemattoman houkkion käskemänä olisi ollut käskijälle itsemurhayritys. Ja toisekseen. Kaisamme ei pitänyt tyhmyyksistä, sille piti olla uskollinen kuolemaansa asti. Tällä hetkellä rakkaaksi tullut Kaisamme oli ollut vielä kolme viikkoa sitten, tuliterä pst-tykki, kaliperiltaan 75 mm, joka jo näitten päivien aikana oli saanut kidastaan syöstä viisi venäläistä hyökkäysvaunua tuleen. Saksalainen rauta puri suomalaisten käsissä.

— Eikö oma tykistöemme ammu?

Katsoin vai'vihkaa alokasta. Kurkussani tuntui jotakin karheaa. Vilkaisin Jormaan, joka haudan pohjalla kiväärinhylyssä savukettaan pitäen veteli ahnaasti haikuja.

— Jospa sitä ei enää ole. Tai koettavat saada uutta menneitten tilalle. Jotakin niitten on tehtävä ja pian ja missä hitossa se apukin viipyy?

Tunsin kuinka poika värähti, siinä kyljessäni, siinä laitapuun alta tarkastellessamme koululle päin.

Näitten poikain innoituksena oli vielä hauska kajahtavat marssilaulut. Väkevät luennot vanhojen jääkäri aikaisten väepelien pitäminä ja motto: Suomalainen korpisoturi on voittamaton. — Mutta näinä viitenä vuorokautena oli tullut jotakin, mitä nuo vanhat kouluttajat eivät tienneet? Nyt tekivät raskaat konetuliaseet sen linjassa, minkä tarkka silmä ja hyvä kivääri olivat tehneet aikaisemmissa vapaussodissa. Ja kun aseylivoima oli Vammeljoen väärällä puolen meistä katsoen, oli marssilaulujen humina mielestämme elämän pilkkaa.

Kahden aikaan yöllä tuli Raimo, luutnantti, joukkueemme johtajan Kuparisen kanssa päästämään meidät pois. Siinä hän seisoi harteillaan vastuu, joka oli painanut lähtemättömän leimansa koko miehen olemukseen. Sanaakaan ei huulilta hersynyt, vain hiljainen nyrkin pukkaus.

— Pidähän silmäs auki! Tuolla ei ainakaan rippikoulua pidetä. Antaisivat nyt vähän meillekin mökööljyä, niin kävisihän tämä humalapäissään vähän mukavammin.

— Joo. En tiedä, mitä tämä oikein on? Lisäjoukkoja on luvattu, mutta niitä ei näy. Tykistöä. Voi helkkari, tykistöä. Missä on nyt meidän kuuluisa tykistöemme?

— Taitavat olla Lappeenrannan saaristossa kaikki punaraitaiset tällä hetkellä.

Se oli Jorma, joka veisti.

— Pidähän suusi. Jos tästä joudutaan lähtemään, niin missä pysähdytään. Hei mitäs tuo on?

Kauempana vasemmalla olevassa jv:n vartiassa oli rämähäntynyt pikakivääri katkaisten Raimon jutustelun. Ja kuin vastaukseksi haasteeseen alkoivat vastapäisen metsän laidasta konekiväärin valjuvaiset sarjat lakaista meidän puoltamme.

— Lasketaan hitossa tuohon koulun raunioihin muutamia sarjoja. Kyllä siinä joku vähenee tuoltakin puolen.

— No alkakaahan laputtaa, ja koettakaa nukua. Pää piiloon poika, jos mieli vielä joskus omin jaloin kotona käydä.

Alokas melkein ryömi välissämme punkkerille. Tämä oli varmasti hirvittävää hänelle. Tämä oli hirvittävää kaikille.

Neljän aikaan yöllä se puhkesi. Tuhannet putket ulvoivat yhteislaukauksiaan syösten kidoistaan tonneittain rautaa. Kerran vain ovet rämähti, kun Kuparinen syöksyi Raimon seuraamana sisälle.

— Vasen puoli sai tarpeekseen. Sinne meni jätäkät täysineen, juoksuhauta täyttyi kerralla. Koko kuorma kaatui aivan viereen, läähätti Kuparinen, koko kaksimetrisen vartensa huojuessa.

Tosiaan, ympärillä ja päällä räiskyi. Oli turha ruveta laskemaan yksityisiä räjähdyksiä. Tuntui kuin rautalavaisesta autosta olisi kaadettu kivikuormaa tyhjäan peltitynnöriin. Vain hirvittävää jytiä, kunnes punkkeria vapisutti kauhea räjähdys.

Vilkaisimme toisiamme. Alokkaat olivat pompanneet pystyyn, ja yksi huusi. Kuului karmeaa ki-roilemista jokaisen poukkoillessa sinne tänne aseitaan hakien. Vaikka piruako niitä tarvittiin, mutta tuntui vain niin turvalliselta, kun ase oli käsillä.

— Se oli kahdeksantuumainen! Meinaakohan se tehdä tästä ilmalaivan.

Olin jäänyt ryttäkässä äärimmäiseen nurkkaan ja koetin leikillisellä huomautuksellani saada ilmaa hiukan kevennettyä. Katsoin Raimoa, joka seisoivat sivuseinällä, silmien seuratessa rävähtämättä pöytään kiinnitettyä värähdinmittaria.

Valtava petonikorsumme heilui kuin säkki messessä. Värähdinmittari tikkas hirvittäviä lukuja alustansa. Äkkiä pirahdi puhelin, mutta luurin nostettuamme ei kuulokkeista kuulunut mitään. Jossakin oli hätä, mutta niin oli meilläkin. Nyt oli puhelimemme mykkä, sen aavistimme.

Olimme siltä puolen pimeässä. Olimme kyllä teräsmyrskyltä turvassa, mutta jytinä tuntui halkaisevan päämme.

Ainoa joka meistä näytti olevan rauhallinen, oli Jorma. Selkä peräseinää vasten istuen hän täytti konepistoolinsa lippaita liikoja hätäilemättä. Silloin tällöin kiersi hänen katseensa miehestä mieheen kuin punniten tai hyvästiä jättäen.

Tuli tuntui vain kiihtyvän. Kumeat kahdeksantuumaisen räjähdykset tihenivät. Kaiken hajoittava tulipeite pommitti linjojamme armotta murskaten kaiken, minkä ihmiskäsi oli aikaansaanut.

Kumma, kuinka ajatuksetkin juoksentelivät. Milloin muistelisin lapsuuttani, milloin olin nykyisyydessä. Siinä meni kaikki yhtenä köytenä. Kaikki mikä oli tehty, mikä tekemättä jäänyt. Isäkin, joka oli loikannut aikoinaan Venäjälle ja josta syystä kaverit sodan alkuaikoina piikittelivät. — Alahan nousta vartioon, ettei isäsi pääse yllättämään! — Se oli tuntunut silloin katkeralta, mutta järki voitti, ja kuva äidistä.

Jytinä jatkui. Se oli kestänyt jo puolitoista tuntia. Kellohan oli jo puoli kuusi. Hienoinen pöly näytti lentelevän korsussakin siinä karpiidilampun valossa. Sanaakaan ei ollut vaihdettu, vain äärim-

mäinen jännitys kuvastui jokaisen kasvoilta, sillä aavistus sanoi mitä tulemaan piti, kunhan tykistön keskitys lakkaisi. Sillä oli tuleva se, jota jokainen pelkäsi sisimmässään. Hyökkäys.

Selviänpö vielä tästä ryttäkästä, vai onko tämä viimeiseni? Huutava alokaskin oli jonkin verran rauhoittunut. Mutta ulosmenijää ei hänestä olisi vielä moneen tuntiin. Melkein viiden vuorokauden nukumattomuus oli kasvaneen parransängen ja ihoon syöpyneen lian kanssa saanut kasvomme saastaisen näköisiksi. Se vesimäärä, joka oli saatu kuljetetuksi sisälle, tarvittiin janon sammuttamiseksi.

Jälleen heilahti paksuseinäinen korsumme. Valtava räjähdys tuntui kääntävän koko laitoksen ylösalaisin.

Hei sällit! Yli kolmekymmentätuhatta räjähdystä tunnissa, hehtaarin alalla, se on iivanan ennätys tällä vuosisadalla.

Raimon kasvot olivat aavemaisen kalpeat. Kiiltävät silmät tuijottivat jokaista erikseen kuin jotakin kysyäkseen, mutta puhetta ei kuulunut.

— Hei ukot! Se porrastaa! Se oli valtava huuto. En tiedä kuka se oli, mutta punkkerissa syntyi liikkettä. Jokainen syöksyi suin päin ulos. Tykistö jylysi yhä, mutta ammuksot painuivat jonnekin taka- maastoon.

Olin kolmantena ulkona. Raimo juoksi ensimmäisenä, sitten joku uusista miehistä. Pienen käytävän päässä oleva ulko-ovi oli poissa. Se oli lentänyt jonnekin, ja hauta, joka oli alkanut siitä, oli nyt sekini poissa. Oli vain ammottavia kuoppia vierivieressä ja siellä täällä töröttäviä puunkappaleita, jotka ennen olivat olleet valtavia vahvistuspuita juoksuhaudan seinissä.

Ainakin me kolme pääsimme ulos. Syöksyin suin päin noin parinkymmenen metrin päähän punkkerista syvennyksen tapaiseen ja katsoin joen taakse. Vihollisia tuli kuin meren mutaa metsänlaidasta joenrantaan.

Manttelit levällään, hajanaisessa parvessa, laskeutuivat ainakin neljä-viisisataa miestä polveen asti ulottuvaan vedenrajaan. Aseet lauloivat, mutta ammuskelu oli tarkoituksetonta, vain summittaista laukomista, kunnes metsän laitoihin asetetut konekiväärit alkoivat murhaavan tulensa.

Jo puoliväliin ehtineet vanjat kyyristyivät huomattavasti, vaikka kk:t lauloivat korkealta heidän päänsä yli. Oliko tosiaan totta, että vihollinen piti konetuliaseensa miehistön takana, välähti mielessäni, kun sain muuta tekemistä. Kymmenen metrin päässä oleva Kaisamme seisoivat ehjänä ja kuin koh-taloaan uhmaten tyhjänä. Missä olivat toiset kaverit? Miksi eivät tykillä? Kurkistin punkkerille. Ovi-aukossa seisoivat äijiä, ja aivan kynnyspuuta hipoen tuprusi puolimetriä korkea multavalli.

Hirvittävä tykistötuli oli paljastanut viholliselle miehistösuojamme, ja se piti konekivääreillään hepudat kurissa sisällä. Jos yksikään pistäisi nenänsä ulos, olisi varmasti henki poissa siinä silmänräpäyksessä.

Raimo huusi jotakin, en kuullut mitä, helvetillisen melun takia, mutta näin erään alokkaista hyp-päävän oviaukosta aukiolle. Hän oli vielä ilmassa,

kun luotisuihku sattui häneen. Vartalo taittui kuin linkkuveitsi ja mätkähti maahan yhdeksi mykkyräksi.

Yritin lähteä kohti tykkiä, mutta en ollut vielä montakaan loikkausta ottanut, kun Kuparinen ja Kyyrönen porhalsivat ohitseni. He olivat sittenkin päässeet ovesta ulos.

Ryntäsin perään, enkä osannut varoa enää, vaan annoin aseeni laulaa kainalostani. Kaatuivatko he minun luodeistani, vai toisten, en tiedä, mutta joen rantaan pääsivät joka tapauksessa tupsahtivat kumoon. Samassa alkoivat Kaisamme ammuksentää. Pojat olivat lyöneet omat ennätöksensä piiskamme kuntoonlaittamisessa. Tähtäsivätkö he ensinkään, on vieläkin epätietoista, mutta joka tapauksessa metsänlaidassa olevat vihollisen aseet vaikenivat.

Samalla näkyi lähellä koulun raunioita muitakin pöllähdyksiä, toisten joukkueitten suorasuuntauksella olevat piiskat olivat yhtyneet leikkiin. Miehiä näkyi juoksevan kauempana kumpareen päällä, siellä tulivat jalkaväen pojat monttuihinsa. Korvia huumaavaa meteliä, jota terävät, repivät räjähdykset kuin veitsellä leikatien halkoivat.

Kuin kuumeessa vaihdoin uusia lippaita konepistooliini. "Sodassa ei sihlata eikä tählätä, vaan lalataan ja laukaistaan", käväisi mielessäni, eikä tässä tosiaankaan tarvinnut tähdätä. Painoi vain asettaan maata vasten ja veti liipasimesta. Maalia oli vaikka millä mitalla.

Se oli kuvottavaa, kunnes koko maailma tuntui kaatuvan päällemme. Vihollisen tykistö oli lopettanut kaukoampumisen ja suuntasi putkiensa kidat linjaamme kohden. Heidän hyökkäyksensä oli epäonnistunut. Viholliset painelivat metsänlaitaan suojaan kuin koloistaan esiin ajetut jänikset. Mutta meidän asemamme oli hullummin. Noin neljäkymmentä metriä punkkerista kyyristelimme jättiläisen kyynnöspeltoa muistuttavassa maastossa, ja koko tienoota peitti korkea hiekkaseinä, vain tummia hahmoja juoksenteli sinne tänne tai koukistui kokoon kuin tuohikäppyrät.

Ääntä ei kuulunut, vain kumua, joka repäisi miehet irti maasta, riepottaen ihmistä kuin ilmassa.

Tulin tajuihini korsussa. Olin lattialla selälläni, Jorman kaataessa vettä suuhuni.

— Sitkeessä se on henki sinussakin!

En kuullut sanoja, mutta näin Jorman huulten liikkeistä, että hän sanoi nuo sanansa. Minua nauhatti sanomattomasti. Tuntui kuin kaikki olisi ollut niin huvittavaa. Samalla käteni liikkui pitkin kehoani, mutta naarmuakaan ei löytynyt. Olin hautautunut hiekkään. Ammus oli sattunut aivan viereeni monttuni laidalle täyttäen kuoppani hiekalla. Pääni vain oli ollut näkyvässä, kun tykiltä juoksevat pojat olivat vetäisseet minut mukaansa. Kuuloni oli mennyttä. Olin yksinäni. Mitään ääntä ei milteään puolelta kuulunut, mutta ulkona jatkui pommitus, sen ilmaisi punkkerimme ääriä.

Joku työnsi savukkeen suuhuni. Katsoin ylös. Alokkaamme Unto siinä seiso. Mutta mikä alokas? Likainen, hiekkaa valuvat vaatteet, avaimaiset kas-

vot, joista tuikki pari sinisenkirkkaita silmiä. Poissa oli kasvoilta se lapsenomainen ilme, joka niillä oli levännyt vielä muutama tunti sitten. Poissa oli eräs hänen kavereistaan, joka nyt makasi tuossa korsun edessä mykkyrässä, konekiväärisuihkun, kuin ompelukoneen, tikkaamana. Poissa oli leikistä toinen kaveri, joka tuossa pyöriskeli suuren häpeän valtaamana, koska oli menettänyt hermonsensa.

Mitä suunnitelmia oli tehty, kun koulutuskeskukseen ovet pamahtivat takana kiinni ja kuljetus rintamalla alkoi? En tiedä, mutta ne olivat romahtaneet ja hän oli nyt yksin meidän vieraitten joukossa.

Painoin käteni hänen olalleen, ja hän istuutui viereeni. Osoitin kylmennyttä hernekeittoastiata kohden, mutta hän pudisti päätään. Kumma, meillä kenelläkään ei ollut nälkä. Kenenkään silmä ei painunut väsymyksestä kiinni, vaikka emme olleet nukkuneet moneen vuorokauteen.

Ulkona helvetti jatkui, vaikka en kuullut sitä. Punkkeri tärisi kuin haljetakseen, ja jokainen tuijotti ovelle, aivan kuin jotakin odottaen. Aseet olivat jalkojen välissä valmiina toimintaan käsien puristaessa suonenvedontapaisesti kivääreitten piippuja. Reppukasa kyyhötti sanomattoman surullisen näköisenä nurkassa. Olan yli oli heitettyä vain a-tarvikelaukku, ja se ei siirtynyt hetkeksikään pois yltä.

Jälleen syntyi liikettä punkkerissa. Jokainen koetti rynnätä ensimmäiseksi ovelle, minä muitten mukana. Otin suoraan vauhtia peräseinästä ja sukselin. Lensin kuin ammuttuna ulkoilmaan, jossa vastaani ryöpsähti valtava hiekkapilvi. Ammus oli jälleen sattunut lähelleni, mutta se oli nyt ollut antamassa lennolleni vauhtia heittäen minut kauas ovesta.

Kuparinen näytti saavan suihkun tai jotakin selkäänsä. Hän huojui pitkään aivan suorana jaloillaan, kunnes ampaisi etukumarassa tykille.

Kaisa oli jälleen toiminnassa, ja piruvieköön, nyt sitä tarvittiin. Sotkat olivat lähteneet liikkeelle. Ne etenivät leveänä rintamana kohden joenrantaa ampuen koko ajan. Mutta räjähdykset eivät tulleet tänne? Mitä helvettiä! Vihollinen ampui puolellaan olevia hyökkäysvaunuesteit. Kivipaasi toisen jälkeen lensi sirpaleina ilmaan.

Mutta mitä nyt? Metsänlaidasta lähti hoiperrellen tulemaan vihreämanttelisia vihollisia kohden vauhuja. Heitä oli noin kymmenen, ja he kantoivat ammuslaatikoita. Vaunuista loppuivat ammuksent ja nämä täydensivät.

En tuntenut mitään. Käänsin konepistoolini kohti noin viidenkymmenen metrin päässä lähestyviä vihollisia. Painallus liipasimesta, ja kolme oli pois. Kolme kaatunutta miestä, jotka eivät olleet tehneet minulle mitään pahaa, ja vielä aseettomina.

Aloin voida pahoin. Ylenannatti niin sanomattomasti, kun samassa näin jälleen lähestyvän kahta enemmän ukkoja.

Vieressäni pamahti, jotta kuulin sen kuurouteniakin lävitse. Aseen suuliekki melkein poltti kasvoja. Unto siinä ampui. Suu soperti sanoja, joita en kuullut. Kädet tekivät automaattista liikettä. Lataa, laukaise. Mutta poika ampui turkasen tarkasti. Jo-

Helvetti valloillaan

kaisella välähdyksellä keikkasi joku avomanttelinen juovuksissa oleva vihollinen tantereeseen.

Vammeljoen ranta muodosti hirvittävän näyn niinä muutamina aamupäivän tunteina. Vihollisen panssarivaunuista paloi jo ainakin kymmenen. Joen toisen puoleinen ranta oli kaatuneitten ihmisten peittämä, jos niitä oli meidänkin puolella. Mutta metsänlaidasta vyöryi yhä uusia ja uusia vaunumuodostelmia, ja nyt olivat yhtyneet leikkiin myös "maanviljelijät".

Aalto aallon jälkeen lensivät maataistelukoneet linjojemme ylitse ampuen armotta pitkin murskautuneita taisteluhautoja. Kuparinen oli juossut ohitseni jo monta aikaa sitten. Seurasin katseellani hänen menoaan. Tuolla ylhäällä näytti häneen sattuvan vielä lisää, mutta poika jatkoi menoaan. Onnellinen, jolta sota oli ohitse!

Vielä seitsemän kertaa saimme juosta korsumme ja hautojen väliä, ennen kuin vihollinen ylitti Vammeljoen. Yli kaksikymmentä vaunua savusi entisten kiviasteitten edustalla, ja kaatuneita oli hirvittävät kasat. Mutta kerran he tulivat. Yhtenä tummana massana kiiti koko aukion täydeltä tumman vihreään sarkaan verhoutunutta miestä, eivätkö nämä olleet juovuksissa! He olivat uusia, levänneitä joukkoja. Takana jyrisivät julmannäköiset Klimit valtavine tuliputkineen. Rautaa kaadettiin satoihin tuhansiin kiloihin nousevat määrät niskaamme. Mutta

me peräännyimme vain aukion laitaan. Keskellä murrokkoa kaivoimme vielä kuoppamme. Se oli monen viimeinen teko. Taistelutantereele jääneenä heidät on siunattu kotipaikkakunnallaan.

Uudenmaan Rakuunarykmentti oli irronnut kaukana vasemmalla sivustallamme, viidentenätoista päivänä, aamulla kello kymmenen. Henkensä puolesta pelkäävä lähettiupseeri ei ollut mukamas pääsyt helvetillisen tykistötulen takia meidän luoksemme. Kuudettatoista päivää vasten aamulla kello neljä kiiri murrokossa huuto: "Pelastakoon itsensä, ken voi. Tavoitteena Uudenkirkon kylä." Vihollinen oli jo selkämme takana koettaen yllättää meitä. Mutta ei heidän oma tykistönsäkään näyttänyt tietävän tämän osaston täällä oloa, koskapa paahtoi vieläkin armotta joukkoomme. Siitä tulesta kaatui sen omiakin miehiä, jos meni meitäkin.

Toiset näyttivät tulleen hulluiksi, koskapa juoksivat päin vihollisen tulta. Sinne jäivät haavoittuneet, murroksen joukkoon. Nähtiin monia anovia silmiä, joskin monet taisivat ampuu itsensä. Vammeljoen helvetti oli lakannut olemasta. Teräsmyrsky, jollaisista tuskin kukaan oli osannut uneksiakaan, oli murskannut kuuluisan linjamme. Ihmisten kestokyky oli viety koetukselle, joka jätti lähtemättömät jäljet sieltä palanneitten mieliin. Hämeen Ratsurykmentti oli seisonut viimeiseen asti ja sen mukana tykkieskadroona. Piiskamme jäivät paikoilleen.

Vain suorastaan järkensä menettäneet ampujat koplasivat vielä tykeistä lukkoja irti, kun vihollinen oli jo kääntämässä putkensa meidän peräämme. Sinne Vammeljoen veteen molskahtivat nuo tärkeät osat.

Aamulla kello kuusi tapasimme eversti von Esenin ja joitakin muita upseereita neljän tien risteyksessä. Se repaleinen joukko, joka seisoj hänen edessään, ei ollut varmaankaan mieltä ylentävä näky. Mutta hiljainen oli tuon ennen niin turskin sotilaan ääni hänen kehoittaessa meitä menemään rannikolle päin, sillä vihollisen panssarit olivat jo tulossa tien suunnassa, joka vei Uudellekirkolle. Muutaman tunnin kuluttua olisimme olleet motissa ja se olisikin ollut valtava motti vastustajalle.

Nyt vaelsimme hiljaisina metsässä. Jossakin lauloi lintu. Elämä jatkui. Sen oli pakko jatkua.

Juhannuspäivänä 1944 sai koko Suomen kansa

kuulla radiosta tuon Vammeljoen teräshelvetin kumun. Se oli nauhoitettu noin kymmenen kilometrin päässä takamaastossa, mutta siitäkin sai kuvan, mitä siellä tapahtui.

Alikersantti Pentti Piiparinen, Lappeenranta.

Tämä oli Sinun tarinasi. Vaikka tämä voisi olla tuhansien 1919 tai 1920 syntyneitten tarina, jotka viidettä vuotta kantoivat valtion vaatteita.

Kun allekirjoittaneen kohdalla oli sota lopussa jo kesäkuun loppupäivinä, kantautui viesti Sinun kaatumisestasi syyskuussa sairaalaani. Ilomantsin korpeen päättyi tiesi. Vellivaaran tai Louhivaaran liepeille, josta se oli 1941 alkanutkin. Kierros oli umpeen kulunut. Se oli pitkä lenkki Äänisen rantamia myöten päättyen lähtöpisteeseen. Mistä olit aloittanut, siihen olit lopettavakin. Hymisköön hiljaisuus ylläsi, myrskyisten ja meluisten vuosien jälkeen.

AKSEL KURENMAA

Puuttuva rengas puristuu "MILJAARDIMOTIN" ympärille

12. Divisioonan vaiheita Länsi-Kannaksen valtaamistaisteluissa elokuussa 1941

YHDEN AIKAKAUSLEHDEN artikkelin puitteissa on mahdotonta antaa aukotonta kuvaa 12. Divisioonan osuudesta Länsi-Kannaksen valtauksessa elokuussa 1941, niin monivaiheinen ja vaihtelevainen tuo 10 vuorokautta kestänyt operaatio oli. Koetan seuraavassa valaista vain sotatoimien keskeisimpiä kohtia.

IV AK:n vasemmalla siivellä, Saimaan kanavasta Vuokseen, suunnilleen silloisen valtakunnan rajan tasalla puolustuksessa olleen 12. Divisioonan muodostivat JR3 ("Sininen rykmentti"), JR26 ("Ässärykmentti"), JR47 ("Vallilan rykmentti"), Kev-Os 1, RaskP/JR4 sekä viimeainitulle alistettu 52. RjK ynnä normaaliset erikois- ja huoltojoukot. Ajateltua läpimurtohyökkäystä varten oli divisioonan tueksi annettu oloissamme harvinaisen vahva ty-

kistö, johon alkuvaiheessa kuului kaikkiaan 5 keveää, 5 raskasta ja 1 järeä patteristo sekä 3 linnoituspatteria, divisioonan orgaaninen tykistö — KTR7 ja RaskPsto23 — mukaanluettuina.

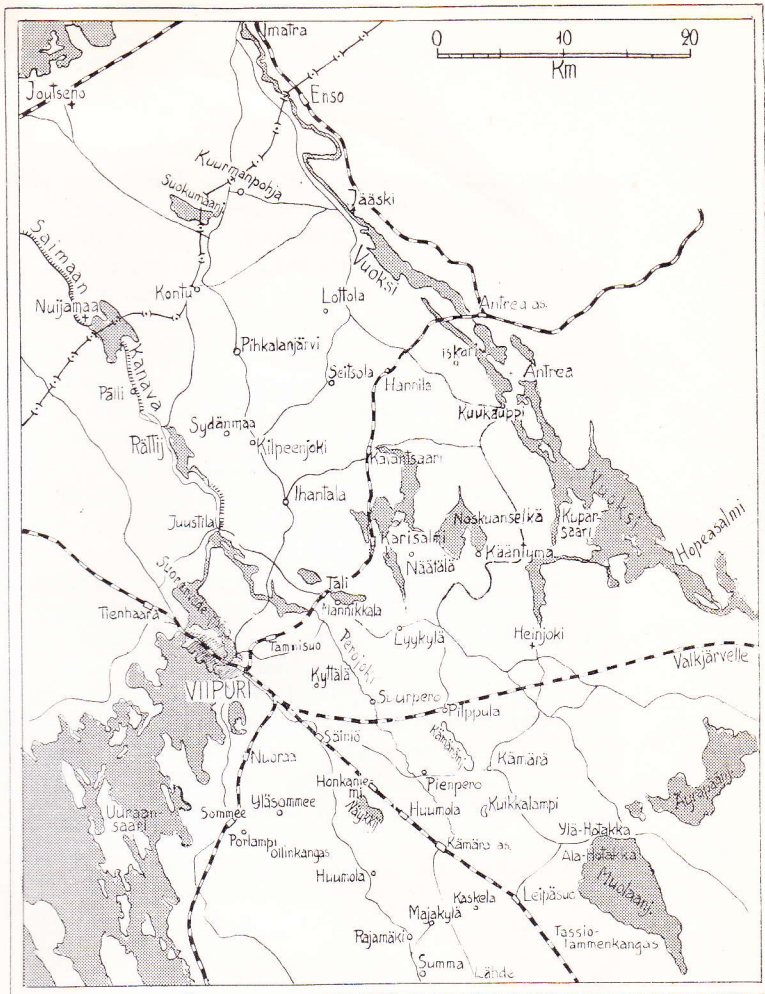
IVAK:n suunnitelman mukaan 12. D:n tuli, murrettuaan vihollisen puolustusaseman, nopeasti työntyä Suomenvedenpohjan ja Vuoksen välisten järvi-kapeikkojen läpi, katkaista Kämärän suunnassa Viipurista itään ja kaakkoon johtavat maan- ja rautatieyhteydet ja siten saartaa Viipurin tienoilla olevat vihollisvoimat. Hyökkäyksen oli määrä alkaa 22. 8. aamulla. Divisioona oli suorittanut kaikki valmistelut aloittaakseen hyökkäyksen. Päävoimien piti hyökätä Suokumaanjärven molemmin puolin suunnassa Lottola—Hannila.

Elokuun 21. päivän vastaisena yönä vihollinen

suoritti pitkin rintamaa harhauttamisluontoista toimintaa. Aamulla totesi tiedustelumme vihollisen olevan täyttä vauhtia irtaantumassa divisioonan vasemmalla siivellä Suokumaanjärvestä Vuokseen. Eteneminen täällä päästiin siten aloittamaan suoraan takaa-ajona. Iltaan mennessä oli pisimmälle päässyt KevOs1 saavuttanut Seitsolan ja Hannilan edettyään linnuntietä mitattuna noin 20 km. Viitisen km sen takana olivat JR26:n etummaisat osat Lottolassa. Oikealla siivellä JR47 kohtasi tiukempaa vastarintaa alusta pitäen, mutta illalla oli sekin saanut vallatuksi vihollisen puolustusaseman muodostaneet tukikohdat. Vihollinen oli kaikkialla suorittanut runsaasti tienhävityksiä, murroksia ja miinotteita. Niiden selvittämisessä pioneerit tekivät uutte-
raa ja hyvää työtä.

Ensimmäisen päivän tuloksiin voitiin olla tyytyväisiä. Koko kaistalla oli eteneminen päässyt vauhtiin, ja ratkaisevalla vasemmalla siivellä oli luotu edellytykset hyökkäykselle järvikapeikkojen läpi, jossa vihollisen odotettiin tekevän sitkeämpää vastarintaa.

Elokuun 22:na jatkettiin etenemistä varhaisesta aamuyöstä lähtien. KevOs1 valtasi Viskarin kylän lyhyen, mutta tulisen taistelun jälkeen, jossa vihollis-

Eteneminen on alkanut

nen menetti toistasataa kaatunutta. Mielluisana ylälätksenä saatiin Pullilanjärven — Noskuanselän — Vuoksen väliset järvikannakset helposti haltuun. Vuoksen itäpuolelta tulleen KevPrT:n etenemisen aiheuttama selustauhka oli pakottanut vihollisen väistymään. Lähinnä Vuoksea edennyt RaskP/JR4 alistettiin Kääntymässä mainitulle prikaatille, joka nopeaa vauhtia jatkoi länteen Näätälää ja Lyykylää kohti. KevOs1 saavutti Näätälän pohjoispuoliset kannakset ja osillaan Karisalmen etumaaston, jota vihollinen piti lujasti hallussaan. JR26 pääsi maastoa puhdistaan Kavantsaareen, josta III/JR26 suunnattiin Ihantalaan avustamaan Joutseno—Viipuri tien suunnassa taistelevaa JR47:ää.

JR47 oli lännestä saarrostaen vallannut Pihkalanjärven kylän ja päässyt iltaan mennessä Sydänmaan ja Kilpeenjoen kyläaukeamien eteen. Vastassa todettiin olevan puolustusvalmiin vihollisen kenttävarustetussa asemassa piikkilanka- ja panssarivaunuesteineen, korsuineen ja miinoineen. Panssarivaunujakin esiintyi. Rykmentin oli ryhdyttävä valmistelemaan järjestelmällistä tykistön tukemaa hyökkäystä.

Toisen hyökkäyspäivän merkittävin saavutus oli järvikapeikkojen avautuminen ja yhteyden saaminen KevPrT:hen. Nyt oli saatava nopeasti mahdollisimman vahvoja voimia kapeikkojen läpi ja edelleen sieltä etelään Kämärää kohti. Tämä oli sitäkin tärkeämpää, kun KevPrT, jonka IVAK olisi halunnut suunnata etelään, jatkoikin länteen suoraan edessä hämmöittävä ja houkuttelevaa vanhaa Viipuria kohti. 12. Divisioonalla oli toistaiseksi pääsuuntaan käytettävissä KevOs1, osia JR26:sta sekä seuraavana päivänä Kuormanpohjasta Lottolan

kautta Kääntymälle marssiva JR3. Käyttääkseen edullista tilannetta nopeasti hyväkseen IVAK käski niinikään Vuoksen itäpuolelta 22. 8. Heinjoelle saapuneen kaksipataljoonaisen KevJR4:n etenemään Kämärän kylään.

23. 8. aamulla KevPrT jatkoi etenemistään Viipuria kohti. Puolenpäivän tienoissa se yritti hyökätä Perojoen aukeiden yli, mutta ylivoimainen ja erittäin aktiivisesti toimiva vihollinen heitti sen takaisin lähtöasemiinsa. Vihollinen oli tässä suunnassa selvästi hyökkäysaikeissa ja KevPrT sitoutui tästä lähtien vaikeaan torjuntataisteluun Suur-Peron Mannikkalan linjalla.

KevJR4 taisteli koko päivän Kämärän kylää sitkeästi puolustavan vihollisen kanssa saaden sen iltaan mennessä vallatuksi JR3:n jääkäreiden ja KevOs14:n avustamana. II/JR26 ja osia KevOs1:stä yrittivät koko päivän turhaan vallata Karisalmea, jota panssarivaunujen tukema vihollinen itsepäisesti ja aktiivisesti puolusti.

JR47 ja III/JR26 saavuttivat päivän kuluessa huomattavan voiton Joutseno—Viipuri tien suunnassa. Kilpeenjoki vallattiin kiivaan taistelun jälkeen idästä ja etelästä suoritettulla saarrostavalla hyökkäyksellä vihollisen menettäessä parisataa kaatunutta, kolmattasataa vankia ja melkoisen määrän kalustoa. Saman tien vallattiin myös Ihantala, jossa vihollinen menetti toistasataa kaatunutta. Kun IVAK määräsi 4. D:n ottamaan rintamavastuun tässä suunnassa, voitiin JR47:ää ruveta siirtämään ratkaisusuuntaan divisioonan vasemmalle siivelle. Vasemmalla siivellä oli JR3 saatu eteen. Sen pääosa saapui illalla Kämärän kylään valmistautuen aa-

Tätäkin voisi kutsua tieksi

Odotusta hyökkäysvaunusteiden keskellä

mulla jatkamaan Kämärän aseman suuntaan. Rykmentin I pataljoona otettiin divisioonan reserviksi Lyykylän eteläpuolelle. I/JR26 saatiin myös illalla Lyykylään. KevOs1 ja sille alistettu 52. RJK siirrettiin Pilppulaan alkaakseen seuraavana aamuna hyökkäyksen Honkaniemen suuntaan.

Divisioonan esikunnassa odotettiin toiveikkaasti seuraavaa päivää. Olihan Viipuri—Kyyrölä maantie saatu katkaistuksi Kämärän kylässä ja, mikä tärkeintä, vasemmalle siivelle oli saatu voimia hyökkäyksen jatkamiseksi. Huolestumista aiheutti divisioonan oikean sivustan venyminen yli 20 km:n pituiseksi — Karisalmelta Kämärän kylään. Vihollisella näytti olevan sitä vastassa runsaasti joukkoja, jotka toimivat erittäin aktiivisesti. Kysymys oli siitä, kyettäisiinkö se pitämään aisoissa niillä heikoilla voimilla — vahvistettu KevPrT — jotka nyt olivat tehtävään sidottuina, vai jouduttaisiinko kiinnittämään hyökkäyksen jatkamiseen varattuja voimiakin puolustukseen.

Epäilykset osoittautuivat aiheellisiksi. Varhain 24. 8. aamulla vihollinen aloitti erittäin voimakkaan tykistövalmistelun jälkeen vastahyökkäyksen Karisalmelta Kämärän kylään ulottuvalla rintamalla divisioonan oikeaa sivustaa vastaan. Tykistön tulta johdettiin osaksi lentokoneista ja kiintopallosta käsin. Myöhemmin saatujen tietojen mukaan vastahyökkäyksen suorittivat 115. ja 123. Divisioonan pääosat ja se oli tarkoitus ulottaa aina Vuokselle

saakka. Painopiste näytti olevan Valkjärven radan ja Heinjoen maantien välillä.

KevPrT joutui heti aamusta alkaen katkeraan taorjuntataisteluun, jossa hyökkäykset ja vastahyökkäykset vaihtelivat lakkaamatta. Kolme kertaa vihollisen hyökkäysallot lähtivät vyörymään Kyttilän ja Suur-Peron aukeiden yli, kolme kertaa ne lyötiin takaisin, mutta lopulta sen onnistui työntää puolustuksemme sillä kohdalla pari kilometriä taaksepäin. Muutamain paikoin hyökkäysryhmät pääsivät tunkeutumaan puolustukseen syntyneiden aukkojen läpi syvälle selustaamme. Lyykylän suunnassa torjuttiin erään pataljoonan hyökkäys vasta tykistön tuliasemissa. Etelämpänä vihollinen ylitti Lyykylä—Pilppula tien 6—7 km etulinjan takana ja osia pääsi tunkeutumaan yli 10 km:n syvyyteen saaden Heinjoen maantienkin Lahdenperän kohdalla tulensa alle.

Divisioonan komentaja, eversti E. A. Vihma, joka tapansa mukaan oli painopistesuunnan etummaisten joukkojen mukana — ainoa keino johtaa nopeasti kehittyvää toimintaa lakkaamatta vaihtuvissa tilanteissa — joutui KevOs1:n mukana Kämäränjärven länsirannalla useiksi tunneiksi saarroksiin.

Läpi päässeiden vihollisosastojen tuhoamiseksi ryhdyttiin viipymättä toimiin. 1/JR3, I ja III/JR26 ja KevOs1:n osat saivat koko päivän kestäneiden taistelujen tuloksena tuhoutuiksi selustaan päässeet suuremmat vihollisryhmät, ja iltaan mennessä olivat

Lepohetki taisteluiden lomassa

Perojoen aukeiden itälaidat jälleen kaikkialla hallussamme. Puolustuksen vahvistamiseksi I/JR26 alistettiin KevPrT:lle.

Vihollisen tykistötuli jatkui ankarana ja tappioita tuottavana pimeään saakka. Vihollisen ilmavoimakin olivat osallistuneet hyökkäykseen suorittaneen pommituksia yhdeksän koneen laivueilla. Karisalmella torjuttiin päivän kuluessa voimakas panssarien tukema hyökkäys.

Kämäränjärven eteläpäästä oli KevOs14 klo 4.30 aloittanut etenemisen Pien-Peroa kohti. Se törmäsi kohta samoin etenemässä olevaan vahvaan viholliseen. Kiivaassa taistelussa vihollinen pysäytettiin ja työnnettiin myöhemmin II/JR4:n ja III/JR3:n ehtiessä apuun iltaan mennessä Pien-Peron suuntaan. Myöskin Kämärän asemalta pohjoiseen Kämärän kylään johtavan tien suunnassa vihollinen aloitti aamulla hyökkäyksen vahvoin voimin. Tähän hyvissä ajoin todettuun hyökkäysryhmään kohdistettiin erinomaisesti osunut kolmen patteriston tuli samalla kuin II/JR3 idästä Kuikkalammen ympäri saarrostaen hyökkäsi sen sivustaan. Puolenpäivän tienoissa oli tämä vihollisryhmä löyty perusteellisesti. Iltapäivällä suoritettiin vasemmalla siivellä uudestiryhmittelyä siten, että JR3 vapautti Kämäränjärven etelä- ja kaakkoispuolelta KevJR4:n, joka suunnattiin divisioonan vasemman siiven varmistamiseksi Muolaanjärven pohjoispäätä kohti tavoitteena vihollisen vahvasti miehittämä Ylä-Hotakan kylä.

Venäläisten voimakas, mutta onneksemme liian laajalla rintamalla suoritettu vastahyökkäys oli saattanut 12.D:n vaikeaan tilanteeseen, joka aamupäivällä lähenteli suorastaan kriisiä. Joukkomme olivat kuitenkin osoittaneet vankkumatonta taistelumieltä sekä kaikkialla nopeasti ja vakuuttavalla tavalla päässeet tilanteen herroiksi. Tykistömmme oli tarkalla ja keskitetyllä tulellaan tehokkaasti vaikuttanut voiton saavuttamiseen. Vasemmalla siivellä Kämäränjärven suunnassa oli saavutettu muutaman kilometrin maastovoittokin. Lisäksi olivat JR3:n jääkärit räjäyttäneet pääradan Kämärän ja Leipäsuon välillä yhdeksästä kohdasta ja suistaneet yhden junan kiskoilta. KevOs1:n partio puolestaan oli katkaissut radan Huurolan pysäkin tienoilla.

Seuraavana päivänä, 25.8., venäläiset jatkoivat valtavan tykistötulen tukemaa hyökkäystään Perojokilinjalla KevPrT:tä ja I/JR26:tta vastaan saavuttaen hetkellistä menestystä paikotellen, mutta iltaan mennessä saatiin sisäänmurret vastaiskuin selvitettyksi viholliselle suurin tappioin. Mm. kaksi panssarivaunua tuhottiin. KevPrT:n urhea komentaja, eversti Tiainen haavoittui vaikeasti iltapäivällä tykistötulessa, kuollen myöhemmin haavoihinsa.

Iltapäivällä saatiin Karisalmella ollut vihollinen vihdoin kolmipäiväisen taistelun jälkeen lyödyksi. Se menetti taistelussa neljättäsataa kaatunutta, yli 50 vankia, 3 panssarivaunua ja runsaasti muuta kalustoa.

MARTTI HAAPAMÄKI

Talvisodan joulu Taipaleessa

”Kannas kestää” oli niiden 6/JR21:n miesten tunnussana Talvisodan jouluyönä, joiden tehtäväksi tuli torjua vihollisen öinen hyökkäys. Tunnussana piti paikkansa ja miehet täyttivät tehtävänsä.

ON JOULUAATTO 1939. Kuljemme Vilakkalan aukean halki kulkevaa maantietä. Meitä on kolme komppaniamme joukkueenjohtajaa ja kullakin lähettimme. Olemme tulossa etulinjasta, jossa olemme olleet ankaran viikon yhteenmittaan. Joukkueemme on lähetetty etukäteen taakse. Me olimme jääneet opastamaan uusia miehiä, jotka ottivat vastaan tukikohtamme Kirvesmäessä. Meidän komppaniamme, 6/JR21, on määrätty jouluksi kenttävartioon Volossulaan Suvannon rannalle tavallaan kuin lepäämään ja viettämään joulua kovien taisteluitten ja kärsittyjen tappioitten jälkeen.

Päivä on harmaa ja pilvinen. Ääneti kuljemme peräkkäin, väsynein askelin. Molemmiin puolin tietä on tuon tuostakin pommikuoppia. Kauniin Vilakkalan kylän talot ovat autioina, monet ammusten repiminä.. Tuuli on kuljetanut joulukuun ohutta lunta rapuille avonaisista ja rikkonaisista ovista ja ikkunoista sisään. Miten toisin voisikaan olla, jos ei olisi sotaa. Vilakkalan kylässäkin valmistaudut-

taisiin joulunviettoon. Nyt on kylä valoton ja harmaa, tyhjänä ja hylättyä jouluaaton hämärässä.

Aukean takana olevasta metsiköstä löydämme komppaniamme teltoihin majoittuneena. Teltat ovat kylmiä, sillä päivällä ei saa pitää tulta kami-noissa. Mutta jouluaaton touhua näyttää olevan kaikkialla. Paketteja on suuret röykkiöt joka teltassa ja uusia kannetaan sisään. Joulukirjeitä ja -kortteja luetaan. Kohta olemme mekin syventyneinä lahjoihimme ja muihin kotiseudun terveisiin kynttilän valossa omista nurkissamme.

Iltahämärässä lähdemme kuitenkin määrättyyn tehtäväämme Volossulaan. Otamme hiukan lahjapakettejakin mukaan joulunviettopaikkaamme. —

Suomalainen sotilas

Taas olemme marssilla. Lumipukuisten miesten harva jono ja patruuna-ajoneuvot etenevät hiljalleen. Tunnussanaksi on meille annettu "Kannas kestää". Kuu on noussut taivaalle valaisten pehmeästi jouluyön lumista metsää. Eräässä tiehaarassa saamme miehistötäydennyksen. Yksi upseeri ja kolmekymmentäkolme miestä liittyy joukkueisiimme. Emme näe emmekä tunne heitä tarkemmin öisessä metsässä. Täydennetyt joukkueet lähtevät nyt määrätuille kenttävartiopaikoille pitkin Suvannon rantaa.

Minäkin saavun joukkueeni kanssa perille. Matalasta, katetusta konekivääripesäkkeestä tapaan upseerin.

— Saatte tästä nyt rauhallisen joulunviettopaikan. Täällä ei ole ollut vielä mitään toimintaa. Ei edes partioita ole näkynyt. Olisimme tässä mekin jouluumme viettäneet, kertoilee metsäpirttiläisten vänrikki.

— Ei ole lepo liikaa meillekään, kun emme ole moniin aikoihin saaneet nukkua, päättelen minä. Hyvää joulua toivottaen eroamme sitten.

Majoitan mieheni kolmeen pieneen korsuntapaiseen. Kaikki eivät edes mahdu niihin, vaan täytyy lähettää yksi ryhmä naapurijoukkueen tilavampaan majapaikkaan. Niin jään kolmen ryhmän kanssa tukikohtaani. Kuulovartion lähetän jäälle. Nousen sitten katselemaan pienelle mäen nyppylälle kenttävartioaluetani.

Kuun valo on himmentynyt. Sakea usva ja pimeys peittää kaiken. Erotan kuitenkin molemmin puolin pientä metsäniemekettäni laajat peltoaukeat ja edessäni aavan Suvannon. Oikealla näkyy hämärästi pidempi Pähkenikköniemi, johon yksi joukkueemme on sijoitettu. Menen sitten majapaikkaani, joksi olen valinnut katetun konekivääripesäkkeen. Kivistä kyhätyn tulisijan hiilloksella on teekattila, josta miehet nauttivat jouluteetään. Himmeän kynttilän valossa erotan heidän kumaraiset hahmonsensa ja konekiväärin korkealla jalustallaan sekä yöksi suljetun ampuma-aukon. Minä saan paikan peränurkassa. Mutta tuskin ehdin sinne asettua, kun joku miehistäni työntää päänsä oviaukosta sisään ja hälyttää minut ulos. Suvannon vastakkaisella puolella loistaa tulipalon roihu. Pari taloa on syttynyt palamaan. Punaiset lieskat kohoavat kohti sumuista taivasta, ja tulen rätinä kuuluu selvästi tänne asti. Muuten vallitsee kaikkialla täysi hiljaisuus. Kiertelen ja tähystelen rannalla, mutta mitään liikettä ei näy eikä kuulu. Tulipalon ei tarvinnut merkitä mitään erikoista, mutta hiukan oudolta se tuntuu, kun se on sattunut tällä täysin hiljaisella rintamaosalla. Jotakin voi olla tekeillä. Kaiken varalta lähetän miehiä suorittamaan patruunatäydennyksen. Palaan sitten majapaikkaani, vetäydyn nurkkaani ja pyydän herättämään viimeistään kello 5. Hetken valvon vielä. Luen jouluvirren paketista saamastani uudesta virsikirjasta pienen kynttilän loisteessa ja nukahdan.

Herään. Vilkaisen kelloa. Se on vasta neljä. Herätän kuitenkin toisen lähettini ja lähdemme ulos. Kiertelemme vartioitten luona ja korsuissa. Ei mi-

tään erikoista. Menemme jälleen rantaan ja tähystämme sumuiselle Suvannolle. Yhtäkkiä huomauttaa lähettini:

— Eikös tuolla jäällä ole liikettä.

— Missä? kysyn.

— Tuolla, noin keskellä Suvantoa näyttäisi olevan lumipukuisia miehiä aivankuin ketjussa.

Mutta pimeässä en eroita mitään, vaikka kuinka tähystäisin. Silloin juoksee eräs alikersanttini ilmoittamaan saman havainnon. Kohta eroitin minäkin taajoja ketjuja kaikkialla kautta jäällä. Mutta sumun ja pimeyden takia niitä on tavattoman vaikea tarkemmin havaita. Vihollinen siis hyökkää, aikoopa oikein yllättää, selviää meille.

Lähettini saa mennä heti viemään ilmoitusta komppanianpäällikölle. Sen jälkeen toimitan hälytyksen. Kaikki asemiin. Uudetkin miehet joutuvat heti saamaan tulikasteensa. Koetan parhaani mukaan miehittää vähillä miehilläni laajaa tukikohtaani. Tehtävä ei ole helppo. Käytettävänäni on vain kolme ryhmää ja niissä kolme konekivääriä: kaksi pikakivääriä ja yksi konepistooli. Sen lisäksi on meillä metsäpirttiläisten konekivääri. Pakostakin jäävät miehittämättä molemmin puolin olevat laajat peltoaukeat.

Vasemmalla olevan aukean kohdalla näyttää vihollinen jo lähestyvän rantaviivaa suljettuna osatona. Etualalla on lähes kilometrin levyinen Suvanto täynnä hiljaa lähestyviä vihollisia.

Jo sihahtaa kuulovartiomiehemme konepistooli. Kosketus on saatu. Ylempänä oleva konekivääri haetaan rantaan, kun se ei voi pimeän takia pesäkkeestään lainkaan ampua. Se ehtii ampua muutama sarjan vasemmalla saartavaan rivistöön, joka hajaantuukin ja häviää jäälle. Mutta silloin alkaa vihollisen suorasuuntaustykki toimia. Lähellä konekivääriä räjähtelevät sen ammuksat routaiseen rantatörmään. Vedämme konekiväärin pois tilapäisestä asemastaan. Tuskin se on tehty, kun aivan samaan paikkaan tulee täysosuma. Konekivääri ja miehet pelastuvat viime tingassa. Silloin saan ilmoituksen, että toinen pikakivääri ja ainoa konepistoolimme ovat epäkunnossa. Jäljellä on vain yksi pikakivääri.

Vihollislaumat ovat aivan pääsemässä rantaan. Samassa leimahtaa punainen raketti takanamme metsikössä, ja heti alkavat luodit vinkua korvisamme. Katsomme taaksemme. Pikakiväärin suunn liekki näkyy pimeästä männiköstä. Toteamme, että osia vihollisista on jo takanamme. Pimeän turvin niitä on päässyt sinne. Emme voi kuitenkaan kiinnittää heihin sen enempää huomiota. Edessämme uhkaa paljon suurempi vaara.

Ainoa pikakiväärimme viedään rantaviivalla olevaan ojakuooppaan, josta se voi tulittaa maihin pyrkivää vihollista. Pimeän ja sumun vuoksi se on kuitenkin edelleen hyvin vaikeata. Ja heti, kun pikakiväärimme on ampunut ensimmäisen sarjan, on suunn liekki ilmaissut sen paikan. Suorasuuntaustykin ammuksat alkavat ahdistaa sitä. Ei kestäkään kauan, kun se saa osuman. Pikakivääri rikkoutuu, ampuja haavoittuu ja apulainen kaatuu. Tilanne näyttää

huonolta. Mutta silloin saamme toisen pikakiväärin kuntoon, samoin konepistoolin. Pikakiväärin ase-
tan suojaisaan asemaan ampumaan vasemmalle ja
konepistoolin annan hiljaiselle Multian miehelle
jatkamaan vaienneen pikakiväärin tehtävää. Mies
saa tehtäväkseen parhaansa mukaan niittää kone-
pistoolitulella pitkin rantaviivaa maihin yrittävää
vihollista. Hänen huolellisuudestaan riippuu nyt
paljon.

— Ymmärrätkö nyt, Särkivuori, tehtävänne?
kysyn.

— Kyllä, sanoo mies painokkaasti ja jo vaanivasti
tähyillen hämääntään rantaviivaan.

Ja mies täyttää tehtävänsä. Sen jälkeen ei yksi-
kään vihollinen hänen ampuma-alansa kohdalla
pääse maihin. Heti jos sellaisia yrityksiä näkyy, sä-
hähtää Särkivuoren vihainen ase.

Mutta sittenkin näyttää tilanne arveluttavalta.
On vielä pimeä. Vihollisia on paljon, koko jää
täynnä. He voivat vielä päästä maihin.

Silloin alkaa kuulua oikealta Pähkenikköniemestä
konekiväärin papatus, siihen yhtyy toinen. Ne ovat
meikäläisten. Niillä on suojaisa paikka niemen mut-
kassa, ja ne voivat ampua sivustatulta. Vähitellen
alkaa aamukin valjeta. Tilanne alkaa saada parem-
man käänteän. Konekiväärin takia täytyy vi-
hollisten pysähtyä ja heittäytyä jäälle. Konekiväärin
syyttävät vyön toisensa jälkeen vihollislaumoihin.
Niiden papatus tuntuu nyt valkenevassa aamussa
kuin vapauttavalta musiikilta. Päivän valjetessa sel-
viää tilannekin. Vihollisen hyökkäys on pysäytetty.
Jäällä on useita satoja vihollisia makaamassa. Etu-
maisat ovat aivan rantaviivassa kiinni. Mutta siihen
he ovat pysähtyneetkin. Jotkut heistä pyrkivät ta-
kaisin, mutta jokainen liike maksaa hengen. Mies-
temme tarkka tuli pysäyttää kaiken liikkeen.

Kranaattituli, joka on häirinnyt meitä koko
aamun, kiihtyy nyt ja jatkuu sitten kaiken päivää.
Muutamia meikäläistenkin kranaatteja lentää jäälle
tehden sinne avantoja, joista nousee vettä hyökkää-
jien joukkoon.

Päivän noustua näen takaa metsiköstä juoksevan
toistakymmentä lumipukuista miestä kohti ranta-
viivaa. "No, viimeinkin on tullut apua", ajattelen.
Mutta samassa alkaa Särkivuoren konepistooli sä-
histä. Mies toisensa perästä kellahtaa pellolle. Mitäs
tämä on! — Hämmästyneenä juoksen paikalle. Sil-

loin viimeinenkin mies kaatuu. Saankin tietää, että
ne olivat vihollisia, varmaankin se partio, joka
aamulla oli päässyt taakse. Hetkistä myöhemmin
menemme tarkastamaan kaatuneita. Löydämme
sieltä viholliskapteenin, vänrikin ja joukon muita
puna-armeijalaisia. Saamme heiltä sievoisen sota-
saaliin. Näemme samalla, että vastassamme on tällä
kertaa puna-armeijan valiojoukkoa.

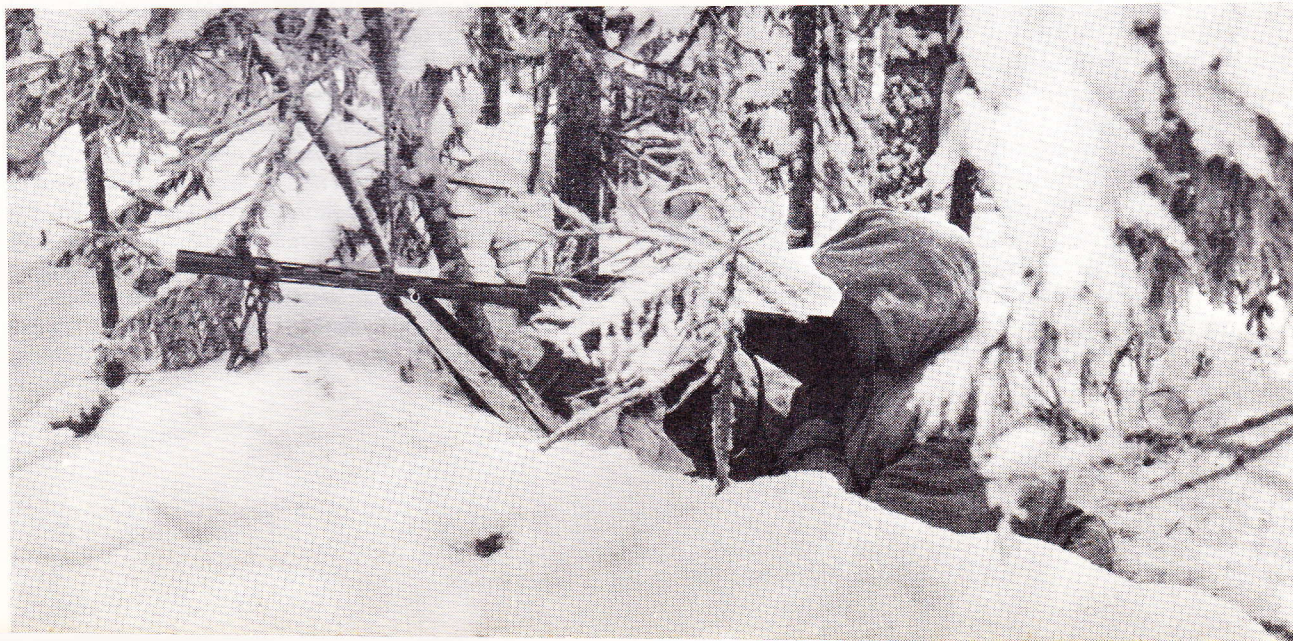
Menen jälleen metsäniemekkeen kärjessä olevaan
pesäkkeeseen. Katselen edessä olevaa näkymää.
Jouluaamun kultainen aurinko on noussut. Lumi-
nen Suvannon ranta loistaa sen huikaisevassa va-
lossa. Nyt vasta on aikaa huomata, että on joulu-
aamu. Maassa pitäisi olla rauha ja ihmisillä hyvä
tahto. Nyt ei tunnu siltä. Edessämme makaa moni-
satapäinen lauma lyötynä, kaatuneena, haavoittu-
neena vesisohjussa talvipäivän kirpeässä pakkasessa
paleltumassa. Kymmenkunta oman joukkueeni
miestä on kaatunut tai haavoittunut.

Siinä maailman kummallista menoa miettiessäni
tulee avuksemme omia reservejä, mutta heillä ei ole
ainakaan meidän kohdallamme enää mitään teke-
mistä, vaan saavat palata takaisin. Hyökkäys on py-
säytetty ja tilanne on ratkennut.

Niin menee joulupäivä, hämärtyy ja painuu il-
taan. Sankka pimeys kattaa jälleen taistelutante-
reen. Takaa tulee kuormastoa hakemaan sotasaalista,
jota kertyykin monta kuormaa. Mieheni pääsevät
korsuntapaisiin. Sinne on tuotu jouluruokia. Oi-
kein kinkku on pöytälaverilla, karamelleja ja jää-
tyneitä omenia. Istumme siellä hiljaisina ja koe-
tamme nauttia vielä joulusta. Mutta ei tahdo oikein
ruoka maistaa. Joulutunnelmasta ei ole tietoa. Jou-
kostamme on monta poissa. Eräs mies makaa vielä
kylmän korsun nurkassa jalat ruhjoutuneina. Koe-
tamme peitellä häntä päällystakeilla, ettei kovin vi-
lustuisi, siksi kunnes sairaankantajat veisivät hänet
pois.

Keskiyön aikaan vaihtuvat miehet tukikohtaam-
me, ja me pääsemme takaisin telta-alueellemme.
Pimeässä yössä vaellamme jälleen, joukkueet har-
vassa jonossa ja sotasaaliskuormat perässä. Askel
on raskas, mutta jouluksi saamamme tunnussana
"Kannas kestä" on pitänyt paikkansa. Kaikesta
huolimatta on mieli ylpeä siitä, että olemme taas
tehtävämme täyttäneet. Hyökkäys Suvannolla on
torjuttu.

Vartiomies valveilla

"En minä ole antanut kenraalille autokomppanioita siviiliväestön evakuointia varten, vaan..."

Lunta on, ja kylmää

IV Armeijakunnan vaiheita Talvisodassa

Suvilahden — Loimolan suunta

SUOJARVI muodostaa ympäristöineen huomattavan liikennesolmun. Paitsi rautatietä johtaa sinne lännestä järven eteläpuolitse Suistamon — Loimolan kautta maantie, joka Suvilahdessa haarautuu toisen haaran viedessä kaakkoon, rajalle ns. Hyrsylän mutkaan ja toisen pohjoiseen, Kaipaan—Leppäniemen—Jehkilän—Kaitajärven kautta niinikään valtakunnan rajalle. Tältä tieltä eroaa rajalle vielä kolme tietä, jotka sotatoimissa tulivat näytteleämään merkittävää, voidaan sanoa ratkaisevaa, osaa:

- Leppäniemen—Kaksinaisen,
- Jehkilän—Heinäselän—Lapinjärven ja
- Kaitajärven—Riuttavaaran—Naistenjärven tiet.

Järven pohjoispuolitse tulee Jehkilään lännestä ns. Tolvajärven tie. Se kulkee Ägläjärven, Aittojoen ja Vuonteleen kylien läpi, ja siihen yhtyy Varpakylän itäpuolella Kaitajärveltä Moisionvaaran kautta kulkeva, niinikään huomattava maantie.

Koko alue oli Kaipassa ja Leppäniemessä olevine sahalaitoksineen vilkas teollisuus- ja liikepaikka. Suojärven länsipuolella oli vielä vanha Pyhän Annan rautatehdas sille kuuluvine laajoine metsineen.

IV AK:n komentaja piti Suojärven suuntaa koko

alueensa tärkeimpänä, jos kohta Päämaja puolestaan katsoi, että vihollishyökkäyksen painopiste tulisi olemaan lähempänä Laatokan rannikkoa.

Viivytyksellä Suojärven maastossa annettu kahden rinnakkaisen yhtymän tehtäväksi, johtihan sieltä länteen kaksi, aluksi järven ja taempana korpimaaston toisistaan eroittamaa maantietä, joiden etäisyys oli keskimäärin 20—30 km. Loimolan tien suunta kuului eversti L. T. Tiaisen komentamalle 12.D:lle, joka oli tarkoitusta varten työntänyt Suvilahteen taisteluosasto Teittisen. Siihen kuuluivat everstiluutnantti W. Teittisen JR34 lukuunottamatta I Pataljoonaa, kapteeni V. Partisen komentama I/JR36, kapteeni J. A. Laurikaisen I/KTR12 ja Panssarijuna 2. Viimeksi mainitulla olikin täällä ainutlaatuisen hyvät toimintamahdollisuudet. — Annantehtaan tienoilla oli lisäksi Kev.Os.12 komentajanaan majuri I. Luikki.

Järven pohjoispuolella, Tolvajärven tiellä toimi everstiluutnantti V. Räsäsen komennossa Er.Os.Räsänen, johon sodan syttyessä kuului tuskin muuta kuin majuri V. Paloheimon vahv. Er.P10.

Viivytyksosastojen väliraja kulki suurin piirtein länsi—itäsuunnassa, Annantehtaan pohjoispuolitse. Valtakunnan rajan vartioimisesta huolehti 1./Er. P10 Kotajärven kylästä Hyrsylän mutkan kautta Pyhäjärvelle. Komppania kuului Er.Os.Räsäseen,

mutta kun 12.D:llä itsellään ei ollut rajavartiojoukkoja, piti Er.P10:n huolehtia senkin rajavyöhykkeestä. IV AK:n komentaja ei sallinut YH:n aikana muiden yksiköiden käyttämistä rajan valvontatehtävissä.

Viivytystehtävän suorittamista varten oli Suvilahden—Lietteen alueella everstiluunantti W. Teittisen komentama vahvennettu JR34 lukuunottamatta I Pataljoonaa, joka oli Loimolasta Käsneselkään johtavan tien varressa Polvijärvi—Saarijärvi kannaksella. Tukenaan oli taisteluosasto Teittisellä kapteeni J. A. Laurikaisen I/KTR12 ja Panssarijuna 2.

Valtakunnan raja oli Suojärven kaakkoispuolella vedetty merkillisellä tavalla; muodostui saareke, jota vieraan valtakunnan alueet miltei kauttaaltaan ympäröivät. Vain kapea kannas yhdisti sen muuhun Suomeen. Tätä saarekettä kutsuttiin Hyrsylän mutkaksi. Se oli kapeimmalta kohdaltaan helposti eristettävissä, joten varsinaisen viivytyksen aloittamista täältä saakka ei voitu ajatella. Hyrsylän mutkaan sijoitettiin vain heikkoja 1./Er.P10:n kenttävartioita, ja vasta niiden luoteispuolelle, Suvilahteen johtavan tien varteen, majuri I. Salovaaran komentama II/JR34. Sen eteläpuolella, Artahuhdan maastossa oli lisäksi osia Kev.Os. 12:sta ja pohjoisempaa, Kaipaan seuduilla, oli asemissa kapteeni N. A. Pietiläisen III/JR34. — Kapteeni V. Partisen pataljoona, I/JR36, joka suoritti kenttävarustoitua Piitsoinojalla, huolehti samalla varmistuksesta Kotajärven suuntaan.

Marraskuun 30. päivänä, heti päivän valjetessa, katkaisi vihollinen Hyrsylän mutkan kannaksen hyökäten sinne sekä etelästä että pohjoisesta. Saarekkeessa olleet siviiliasukkaat, parikymmentä 12. D:n viestimiestä ja rajavartioston kenttävartiota jäivät saarroksiin. Maaston hyvin tuntien pääsivät rajamiehet kuitenkin pimeän tultua erämaita myöten omiensa yhteyteen. Muut palasivat vasta rauhan tultua; ne, jotka silloin vielä olivat hengissä.

Samoihin aikoihin tunkeutuivat vahvemmat vihollisvoimat Hyrsylän mutkaan sekä Ignoilan että Hautavaaran kylien kautta, ja kenttävartiota avasivat tullen. Vielä vartiotupiansa pihamaillakin tekivät rajamiehet sisukasta vastarintaa, mutta sitten heidän olikin nopeasti häivyttävä korprien kätköön. Vihollinen jatkoi nyt etenemistään ja saapui iltapäivällä Verkkojärven pohjoispään tasalla olevan ensimmäisen viivytyksiaseman eteen. Siihen sen voittokulku toistaiseksi pysäytettiin.

Myös Iso Pyhäjärven itärannalla näyttäytyi vihollisosa, joka lienee ollut komppanian vahvuuksien.

Kohta vihollisuuksien puhjettua oli I/JR36:lle annettu käsky valmistautua siirtymään Suvilahden suuntaan ja iltapäivällä sen autokuljetukset panttiin käyntiin. Pataljoona hajoitettiin komppanioitain heikoimpien rintamakaistojen vahvennuksiksi.

Joulukuun 1. päivänä hyökkäsi vihollinen Verkkojärven viivytyksiasemaa vastaan. Se oli tuonut jo panssarivaunujaankin eteen ja yritti näiden tuke-

mana päästä läpimurtoon, mutta yritykset torjuttiin. Taistelu riehui kiivaana koko päivän, ja vasta hämärän tullessa asema jätettiin vihollisen haltuun. Joukot vetäytyivät seuraavaan viivytyksiasemaan Iso Pyhäjärven eteläpäässä.

Samoihin aikoihin koettiin edellisenä päivänä järven itärannalla näyttäytynyt vihollisosa tulla jätse Iso Pyhäjärven yli. Se lyötiin tykistö- ja kk. tulella takaisin. Kymmenittäin miehiä vajosi tykistötulussa syntyneisiin avantoihin.

Tämän tapahtuessa Hyrsylän tien suunnassa oli vihollinen etelämpänäkin, Myllyjärven tienoilla yrittänyt edetä. Huolimatta siitä, ettei rajan takana ollut parempia teitä kuin pahaisia karjapolkuja, oli se onnistunut raahaamaan jopa tykistöäkin tukemaan hyökkäystään. Jo edellisenä päivänä oli kahakoitu rajalinjalla, ja rajamiesten kenttävartio oli vetäytynyt joitakin kilometrejä pohjoisemmaksi. Tänne, Artahuhdan eteläpuoliseen maastoon, vihollinen nyt lopullisesti pysäytettiin II/JR34:n ja Kev. Os. 12:n heikkojen osastojen avulla. Harvalukuiset joukot tunsivat vastuunsa rykmentin oikean sivustan suojaamisessa ja pureutuivat tiukasti maastoon. Artahuhtaan saakka ei vihollinen taistelujen aikana päässyt, kerran toisensa jälkeen se heitettiin takaisin, paikoitellen vasta katkerien lähitaistelujen jälkeen.

Mutta kaukana pohjoisessa, Er.Os.Räsäsen alueella, oli tilanne muodostunut Suvilahden puolustajille epäedulliseksi. Jo 30. 11. iltapäivällä oli Kaitajärvelle johtava maantie joutunut vihollisen käsiin ja tätä tietä se siirsi joukkojaan Kaipaan suuntaan. Eteneminen oli alussa hidasta ja varovaista, ikään kuin tunnustelun luontoista, ja helposti kapteeni Pietiläinen sen Kaipaan pohjoispuolella pysäytti. Senjälkeen oli paljon vaarallisempaa se, että Er.Os.Räsäsen kiireisen vetäytymisen takia Annantehtaan kautta Lietteelle johtava tie uhkasi niinkään jäädä vihollisen käsiin. Ja se tie vei suoraan taisteluosasto Teittisen yhteyksille. Voitiin vain toivoa, että Suojärven pohjoispäässä taistelevien joukkojen vastarinta ennen tietä lujittuisi.

Näin käytiin päivän aikana sarja kiihkeitä taisteluja Suvilahden ympäristössä, jota puolipyrän muotoon levittäytynyt taisteluosasto Teittinen sitkeästi puolusti. Merkittävällä tavalla osallistui panssarijunakin torjuntaan. Sen kohina rautatiellä oli omiaan lisäämään oman voiman tuntoa. Taisteluosaston komentaja saattoi täydellä syyllä olla tyytyväinen tähänastisiin saavutuksiin. Sen jälkeen kun Verkkojärven asema oli jätetty, ei missään tapauksessa irtautumista ilman hänen käskyään.

Oli sittenkin eräs huolen aihe, mutta sille eivät sotilaat voineet mitään; huoli siviiliväestön kohtalosta. Vähine tavaroineen, useat puolipukeissaan, oli turvaton väestö koetettava ohjata maantietä myöten Suvilahdesta länteen oleville rautatiepysäkeille, joille armeijakunnan komentajan vaatimuksesta oli vihdoin saatu kuljetusjuniä. Olipa kenraalimajuri Heiskanen antanut omia autokomppanioitaankin asukkaiden evakuoimiseen, toimenpide

Odotetaan mitä tuleman pitää

josta Ylipäällikkö sittemmin häntä ankarasti moitti lausuen mm.: "En minä ole antanut Kenraalille auto-komppanioita siviiliväestön evakuoimista, vaan operaatioiden suorittamista varten". Mutta jotain hänen oli oman käsityksensä mukaan yritettävä tehdä, kun sisäministeri alaisineen näytti kykenemättömältä ja haluttomalta. Joka tapauksessa jäivät suunnattomat taloudelliset arvot, jotka hyvin olisi ehditty YH:n aikana pelastaa, nyt auttamatta tuhouttaviksi. Liekkeihin hukkuivat nyt teollisuuslaitokset arvokkaine koneineen, tuli nieli ahnaasti myös valtavat puutavaravarastot puhumattakaan yksityisten omaisuudesta. Osa karjaakin paloi navettoihinsa. Kaikki tämä ja paljon muuta vielä tapahtui poliitikkojen älyttömän tilanteenarvostelun ja vertaansa vailla olevan vastuuttomuuden takia. — Meillähän näet oli tuo autuaaksi tekevä hyökkäämättömyyssopimus! Niin silloin. Ja nyt — molemminpuolinen ystävyys- ja avunantosopimusko olisi turvamme?

Joulukuun 2. päivänä jatkuivat taistelut heikenty-mättömällä raivolla. Hyökkäykset lyötiin kaikkialla verissä päin takaisin. Tästä huolimatta antoi 12.D:n komentaja käskyn Iso Pyhäjärven viivytysaseman tyhjentämisestä ja siinä olevien joukkojen vetämisestä lähemmäs Suvilahtea. Eversti Tiainen antoi tämän käskynsä sen vuoksi, että Er.Os.Räsäseltä oli tullut peljätty jobinposti: osasto oli jättänyt Annan-

tehtaalle johtavan tien pään vihollisen käsiin. Everstiluutnantti Teittinen ei suinkaan kernaasti käskyä täyttänyt. Mikään välitön vaara ei Annantehtaan suunnasta vielä uhannut, ja viivytysasemat olivat erinomaiset, mutta käsky oli käsky ja niin-muodoin täytettävä. Itse asiassa koituikin tämä toimenpide taisteluosastolle enemmän hyödyksi kuin haitaksi, rintama tiivistyi ja vastustusvoima lisääntyi. — Mutta Suvilahden kohtalon käsky ratkaisi.

Annantehtaalle oli edellisenä päivänä lähetetty kolme joukkuetta I/JR36:sta siellä jo ennestään olevien Kev.Os.12:n osien vahvennuksiksi, mutta paljoja eivät nämä joukkueet merkinneet kun oli saatu tietää, että Suojärven pohjoispuolella eteni Er.Os. Räsästä vastaan kokonainen vihollisdivisioona, 139. D. Ja niinkään oli taistelujen aikana käynyt selville, että myös järven eteläpuolella oli divisioona. Tämä oli numeroltaan 56.D. Samainen yhtymä oli marraskuun kuluessa keskitetty Hyrsylän mutkan itäpuoliselle alueelle ja pyrki nyt Suvilahden kautta aluksi Loimolaa kohti.

Iltapäivällä sytyttivät erityiset tarkoitukseen etukäteen määrätty partiot koko laajan asutusalueen tuleen, mikä pian sai kuivissa puutavaravarastoissa suuren vallan ja levisi nopeasti. Ja hämärän tullessa alkoivat joukot divisioonan käskyn mukaisesti irtautua. Kaipaasta lähetettiin pienehköjä osastoja Suojärven yli länteen, mutta kaikki muut soluiivat maantietä pitkin Loimolaa kohti sitä mukaa kuin irtautuminen edistyi. Jälkijoukoksi jätettiin nyttemmin uudelleen yhtenäiseen johtoon koottu I/JR36.

Kapteeni Partinen ryhmitti pataljoonansa vähäpätöisen puron varteen noin 1.500 m Suojärven rautatieasemalta pohjoiseen niin, että tärkeä Lietteen tienhaara jäi vakuuttavasti hänen käsiinsä. Ja kohta kun miehitys oli saatu suoritetuksi, hyökkäsi vihollinen aluksi rintamassa ja sittemmin oikealta saarrostaen. Se heitettiin vastaiskulla takaisin, ja I/JR36 piti järkkymättä asemansa siihen saakka, kunnes Annantehtaalla olleet joukot oli noin kello 23 autokuljetuksin saatu tienhaaran ohi. Jo kauan tätä ennen olivat viimeisetkin Suvilahtea puolustaneet joukot täydessä järjestyksessä siirtyneet Lietteen tienhaaran ohi Loimolan suuntaan. Niiden piti näet kokoontua lepoa varten Kollasjärven länsipuoliselle alueelle.

Kun I/JR36 puolen yön maissa irtautui, oli koko Suojärven maasto lopullisesti jäänyt vihollisen haltuun. Valtavat tulipalot roihuivat muuten säkkipimeässä yössä, ja navettoihinsa palavan karjan hättäinen mylvintä jäi pitkäksi aikaa kaikumaan korvissa.

Joulukuun 3. päivän vastaisena yönä oli eversti A. R. Sainion rykmentti, JR36, miehittänyt Piitsoinojan pääpuolustuslinjan kahdella pataljoonalla, kolmas, I/JR36, oli saapunut kello 5 aikoihin Iso Naistenjärven tasalle ja jäänyt, nyt uudelleen rykmenttinsä johtoon siirryttyään, sinne taistelu-uurtioksi.

Päivän valjetessa ei kosketusta viholliseen ollut. Sen etenemistä lienevät suuret tulipalot pahasti hi-

dastuttaneet. Aamuyöllä sai eversti Sainio käskyn siirtyä hyökkäykseen ja vallata menetetty Suojärven maasto takaisin. Samalla hänelle ilmoitettiin, että vihollinen oli parhaillaan vetäytymässä takaisin itää kohti. Todellakin merkittävä tieto, joka panee arvelemaan, että vastustaja ehkä täälläkin — kuten Uomaan suunnassa — vaihtoi eteen levänneitä joukkoja. Edelleen hänelle ilmoitettiin, että vasemmalla hyökkättäisiin samanaikaisesti. Siellä piti Er. Os. Räsänen ottaa uudelleen haltuunsa tuo tärkeä Annantehtaalte johtavan tien pohjoispää.

Voidaan vain kuvitella, miltä 12.D:n komentajasta mahto tuntua, kun hänen oli annettava käsky saman maaston valtaamisesta, joka edellisenä päivänä oli hänen toimestaan määrätty jätettäväksi, mutta hänkin toimi vain ylempää saamansa käskyn perusteella.

Eversti Sainion hyökkäystä kuvataan eri kirjoituksessa, niinpä koskettelenkin tuota ns. Piitsoinajan hyökkäystä tässä ylimalkaisesti.

Rykmentti eteni molemmat pataljoonat etulinjassa (I/JR36 oli edelleen Iso Naistenjärven luona ja jäi rykmentin reserviksi) ja oli jo saavuttamaisillaan Maltinan ja Lietteen kylät, kun panssarivaunut yllättäen kävivät sen kimppuun. Panssareihin tottumattoman miehistön keskuudessa syntyi sekaannusta, joka vähitellen levisi ja muuttui lopulta todelliseksi pakokauhaksi. Epäjärjestyksessä

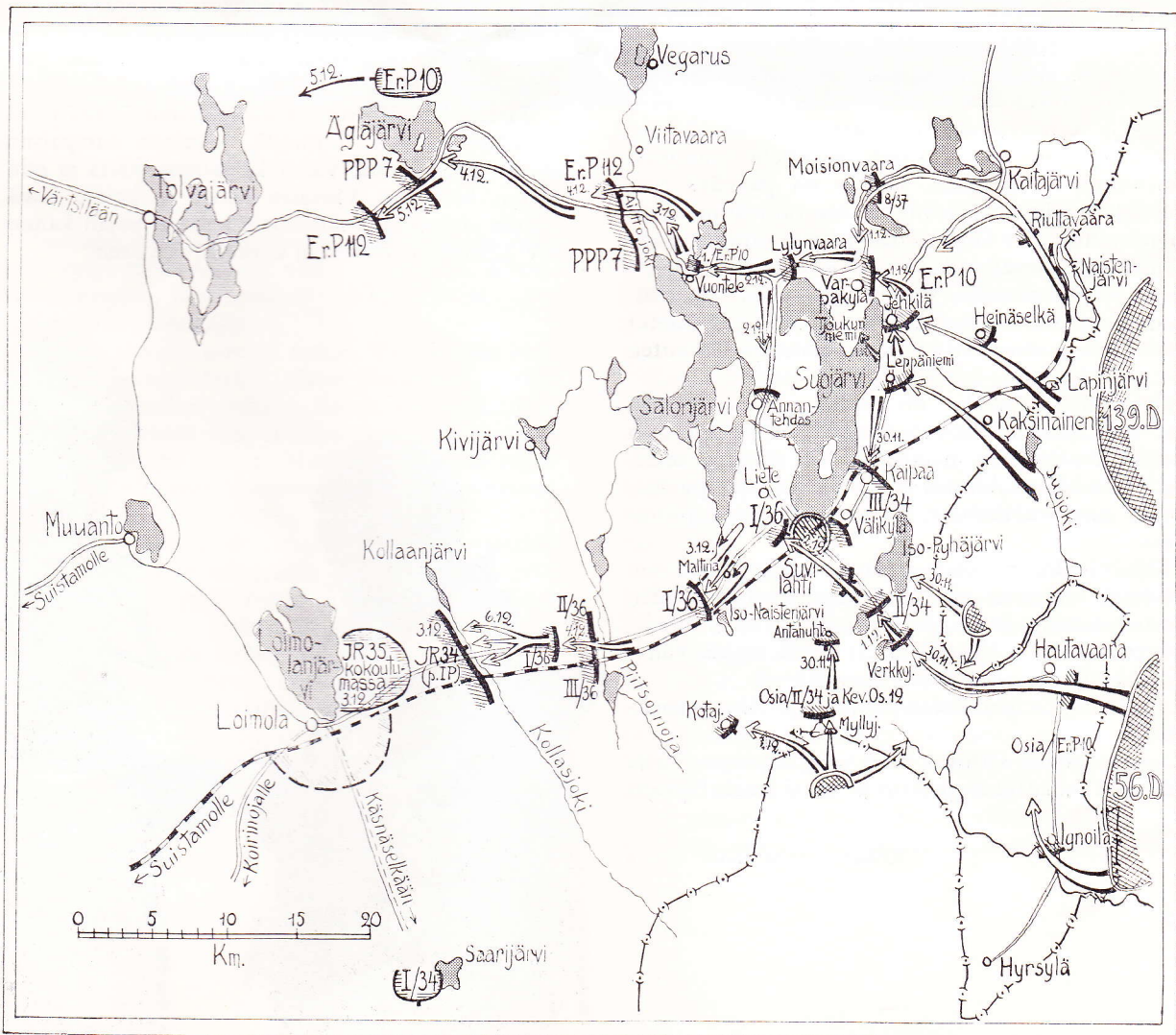
vetäydettiin takaisin Piitsoinojalle, vain I/JR36 jäi paikalleen ja suojaasi tällä tavoin rykmentin pääosien paluun.

Yö 3/4. 12. kului rauhallisesti, vain jotkut partiot liikuskelivat maastossa maantien liepeillä.

Joulukuun 4. päivänä hyökkäsi vihollinen Piitsoinajan pääpuolustuslinjaa vastaan, jonka puolustusjärjestelyt oli yön aikana saatu loppuun suoritetuiksi. Hyökkäyksen ollessa parhaillaan käynnissä levisi JR36:n miesten keskuuteen uudelleen huhu panssarivaunujen tulosta. Syntyi taas pakokauhu, joka laajuudessaan jopa voitti edellisen päivän sekasorron, ja rykmentti jätti pääpuolustuslinjan alkaen sekavana laumana vetäytyä Loimolaa kohti. Tilanteen näin muututtua arveluttavaksi hälytettiin levossa ollut vajaa JR34 ja annettiin sille käsky Kollasjoen länsirannan miehittämisestä, joka nopeasti tapahtuikin.

Näin syntyi tuo sittemmin niin kuuluisaksi tullut Kollaan rintama (puron oikea nimi on Kollasjoki), joka pysäytti vihollisen rynnistyksen Talvisodan päättämiseen saakka, ja jolla käytyjä katkeria taisteluja mm. Erkki Palolampi on niin elävästi ja mukaansatempaavasti kuvannut kirjassaan "Kollaa kestää". Tuo kirja, joka yksityiskohtia myöten pyytelee totuudessa, kertoo siitä sankarihengestä, mikä Talvisodan joukkoja elähdytti.

(jatkuu.)

Olisi taas tänäkin yönä pari pientä tehtävää

Suomalaisten pikaveneiden partiomatka vihollisen miehittämälle rannikolle 1941

AV125 ja AV126 kuljettivat elokuisena yönä kaukopartion vihollisen rannikolle, odottivat siellä partion paluuta ja suuntasivat tehtävänsä hyvin suoritettuaan jännittävän matkansa onnellisesti takaisin omaan tukikohtaan.

ELOKUUN 17. p:nä 1941 kello 21.30 kutsuttiin pikaveneiden päälliköt komentajan luokse käskynjakoon. AV125:n päällikkönä oli alikersantti Erkki Suomalainen, ja minä toimin AV126:n päällikkönä. Odotimme hetken komentopaikan edustalla, kunnes komentajamme, kapteeniluutnantti Jääsalo, tuli teltasta merikortti ja kartta kädessään, katsoi meihin tutkivasti ja sanoi:

— Olisi tänäkin yönä taas pari pientä tehtävää. Käykää teltaan.

— Ja sitten asiaan, komentajamme sanoi, tehtävänäne on väkivaltainen tiedustelu vihollisen miehittämään niemeen. Teidän on päästävä vastuksista huolimatta maihin, mutta varovaisuutta on noudatettava. Te Ottonenhan varmaan tunnette kysymyksessä olevat paikat!

Kapteeniluutnantti Jääsalo näytti kartasta maihinnoisupaikan, merikortista reittimme, oletetut vihollisen pintamiinakentät, pesäkkeet ja raskaitten aseitten sijainnin.

Maihinnoisupaikka oli Pullinniemessä pienen järven kohdalla. Reittimme kulki Pienkalastajan kautta Ristiniemen matalalle, sieltä Runnin matalalle ja edelleen Alvatin matalalle, josta oli puolen-toista meripeninkulman matka maihinnoisupisteeseen.

Muistin Pullinniemen rannat karikkoisiksi, vain yhdessä kohdassa oli kalastajien tekemä kahden metrin raivattu reikä kivikossa. Se sattuikin lähelle pistettämme. — Veneitä ei saa jättää ehjinä vihollisen käsiin, jos niistä olisi luovuttava!

Vastasimme panoksien olevan valmiina veneisämme.

— Selvä on. Ottosen vene on johtovene. Saatte rannasta mukanne upseerin ja kuusi sissiä. Upseeri

tietää osansa partiostanne. Tässä kartat ja tämän yön tunnukset. Palattuanne ilmoittatte tulokset minulle. Lähtö 24.30. Onnea taaskin matkallenne!

Tervehdimme ja poistuimme.

Lähtöhetkeen oli vielä kaksi tuntia aikaa. Kävelimme ”emolle” (s/s Vesta), jossa ruokailimme. Varastosta otimme yöpartio-muonapakkaukset.

Koneenhoitaja, alikersantti Ville Suomalainen tarkasteli koneitaan. Asealiupseeri Henry Ollila irroitti pressuja aseiltamme ja kantoi aseitten panoslippaita viereen. Kumpikaan ei kysellyt mitään retkestä, heillehän nämä olivat jokaöisiä tehtäviä. Rohkeita pokia kumpikin.

Minä asetin kompassiin valosuojukset ja partio-retkeä varten tarvittavan merikortin levyille. Vihelsin Erkille, hänkin näkyi puuhaavan ruorikopissa. Hän hyppäsi veneeseen. Yhdessä mittasimme partiomme kurssin koko matkaa varten.

Tasan klo 24.15 tulivat sissit, ensimmäisenä pitkä vänrikki, jonossa 6 miestä, jokainen hampaisiin saakka aseistettuna. Vänrikki paiskasi kättä ja esittäytyi: Simonen. Viittasin hänet ja kolme sissiä omaan alukseeni, alikersantin kahden pojan kanssa AV 125:teen ja ottamaan korkkiliivit ylleen.

Ollaan valmiita kaiken varalta

Katsoin sissejä. Nuoria olivat. Jokainen oli jännittyneen näköinen, olihan tämä heidän ensimmäinen partiomatkinsa ryssien miehittämälle alueelle ja vielä kauas linjojen taakse.

Kello oli 0.25. — Köydet auki!

Starttasimme samanaikaisesti, rätinä oikein räiskyi ilmassa.

Kaukopartiomatkamme alkoi.

Tarkastin mittareita. 15 solmun vauhti, alkuun hyvä. AV125 pysyi hyvin vanavedessä 50 metrin päässä.

Ääni takanani havahdutti minut aatoksistani. Katsoin taakseni. Hasse siinä turkki päällään viittoili kohden Saarenpään linnaketta ja huusi:

— Katso, Saarenpään raskaat tukevat tulellaan perääntyviä tovereita.

Ja todella siellä välähtivät suuliekit joka toinen minuutti. Taivas oli verenpunainen. Ryssät polttivat perääntyessään suomalaisia kyliä ja metsiä.

Siinä samassa ilmestyikin vierellemme Ristinien karu majakka-luoto. Kurssimme oli pitänyt paikkansa. Vilkutin lampulla 125:lle, samalla kun

Venepartio

Pienkalastajan ohitettuamme välähti edessämme valo, kysyi tunnustamme, vastasin lampulla. Sivuitimme kysyjän, joka osoittautui VM-veneeksi.

Ylitimme rintamalinjan.

Käskin jokaisen aseensa taakse. Vanha Ville keulassa norsupyssyn taakse, Hasse Madsenin pallille. Sissit kahtapuolen aluksen laitoja pk:t valmiina. Vänrikki Simonen istui ruorikatoksessa pikakivääri toisesta luukusta ulkona. Minä asetin eteeni myös pikakiväärin ja otin laatikosta 4 "munaa" rintataskuihini.

Olimme valmiit ottamaan vihollisen vastaan, miltä suunnalta se yrittäisikin kimppuamme.

"Häntävene" pysyi hyvin jäljessä. Hekin olivat valmiit kaikkeen. Lisäsin nopeuden 35 solmuun. Vilkutin lampulla heille: välimatka 100:ksi metriksi. Tuuli oli 2 beaufortia — etelästä — vähän utua pinnassa, loistava ilma partiollemme.

Olimme jokainen omissa aatoksissamme. Minä muistelín menneitä aikoja, jolloin kyttäkaverien kera olin ollut linnustamassa näillä luodoilla ja vesillä. Talvisodan syksynä olin miinoittanut laivalla tätäkin väylää.

seisautin koneet. Hetken kuluttua se lipuikin vierellemme. Ja taaskin kiikaroimme Ristinien synkkää metsänreunaa ja rannan viivaa. Ristinienhän oli jo vuosia ollut rannikkolinnake 10-tuumaisine, raskaine pattereineen.

Kurssin muutto 4 astetta itä-pohjaan, kohden Ruonninmatalaa.

Koneet parahtivat yht-aikaisesti taas käyntiin. Lisäsin nopeuden 40 solmuun, nythän olimme jo lähellä päätepistettämme, vain tunti ja viisitoista minuuttia, jos kurssi 'stemmaa" ja ryssien alukset eivät häiritse.

Pyysin Simosta ruoriin, nousin ruorikopista ylös kiikaroimaan Ruonninmatalaa, ett'emme joutuisi karille. Samassa ilmestyikin merestä eteemme tumma puolipyöreä luoto. Hiljensin koneen ja vilkutin AV125:lle: "Vierelle". Ruonnin pieni linnaka-saarihan se oli. Nyt se näytti kuin taikalampun loih-timana ilmestyvän meren syvyydestä eteemme. Kiikaroimme rantoja. Vanha parakki oli pohjanpuo-laisella rannalla pystyssä, ja laiturikin oli paikallaan, elonmerkkejä ei saaresta näkynyt. Kuka tietää, mitä lepikkö kätkee pimentoonsa?

Käynnistimme koneet hiljaiselle, vain 5 solmun nopeus. Seuraava pysähdys oli Alvatinmatalalla. Siinä oli sopiva tarkastuspaikka kivien välissä. AV125 oli melkein perässä kiinni.

Sain karikon kiikariin vähän oikealla. Vauhti 1 solmuun, otin kattoluukun auki ja suunnistin tuttuun kivienrakoon

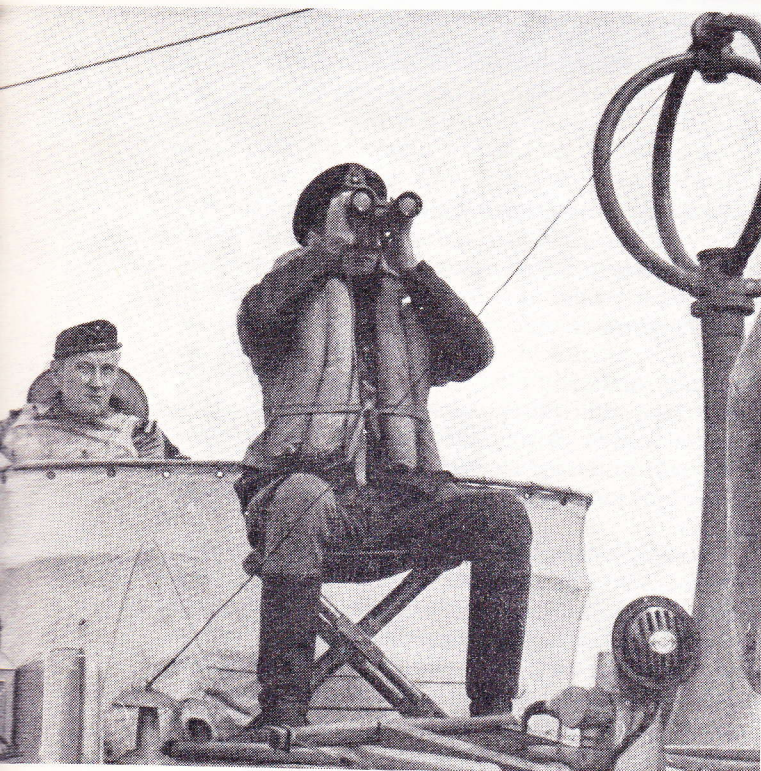
— Koneet seis!

Kiikaroin Alvatinniemen—Koivistonsalmen—Pullinniemen ja Vasikkasaaren suuntaan. Mehän olimme vihollisen ympäröiminä joka puolelta.

Vasikkasaaren suunnasta alkoi kuulua koneen hiljainen jyskytys, joka hetki hetkeltä voimistui. Samassa syttyi valonheittäjä palamaan, keilasi pitkin merenpintaa Alvatista Pullinniemeen. Ei saanut meitä keilaansa. Kivet suojasivat hyvin aluksiamme. Oli kaikei kuullut moottoriemme surinan ja lähtenyt tarkkailemaan. Aikansa peilailtuaan valo sammui, ja alus kääntyi Alvatin niemen taakse. Pojat olivat aseillaan kaiken varalta.

Käskin sissien riisua korkkiliivit ja valmistautua maihinnousua varten. Kaikki aseilleen ja keulat kohden pistettämme, tuhat metriä matkaa jäljellä.

Kiikaroin Koivistonsalmeen, hiljaista siellä oli. Vanha Vili oli silmät kovana norsupyssyysnä takana, samoin Hasse Madsenin pallillaan, olkatuet tiukkaan puristettuna tukirenkaiisiin, sormet liipasimilla. Sissit kahtapuolen aluksen reunoja konepistooli suunnattuna rannan metsikköön, Simonen vie-
reisellä ruorikatoksen luukulla sormi liipasimella.

Tähystäjä keulassa

Kaikki olivat valmiina ottamaan vastaan, mitä rannan metsiköstä tulee.

AV125 jäi ulommas varmistamaan ja avustamaan meitä aseillaan ja savupommien kera, jos jotain vastusta rannasta sattuisimme niskaamme saamaan. Maihinnousun on onnistuttava, sen me tiesimme edellisistä yöpartioistamme.

— Koneet seis!

Hiljalleen kelluimme kohden maihinnousupaikkaa. Keulat karahtivat rannan soraan. Ei laukaustakaan tullut metsänpimennosta. Ihme. Ensimmäinen yöpartio, jolloin säilyimme tovereitten suihkuilta. Olimmehan kaukana rannikon rintamalinjan takana. Se kait oli syy tähän "tuyneen sähän", sanoin vänrikki Simoselle, joka sissien perästä hyppäsi keulasta rannalle. Hän heilautti konepistoolia päänsä päällä metsän reunassa. Sinne katosivat sissit yksitellen metsän pimentoon. Heidän osansa partioistamme alkoi.

Me alusten miehet jäimme varmistamaan heidän paluutiensä ja selkäpuolen.

Verkot veneitten peitoksi. Olimme valmiit ottamaan naapurin vastaan joka suunnalta.

Odotimme.

Vatnuorin kylän suunnalta kuului koiran haukuntaa, samalla suunnalla olivat poikamme. Ovatkohan ryssät yllättäneet partiomme ja ajavat nyt koirien kanssa takaa. Haukunta hiljeni niemen suuntaan.

Alkoi kuulua laivan koneitten jyskytystä Tuppuran salmen puolelta. Se voimistui. Käänsimme kiikarit sinne päin. Ja aivan oikein, sieltä oli tulossa useampia aluksia. Ensin kaksi Fargus-luokan tykkinenettä, hinaaja proomu perässään, kaksi kauppa-alusta ja hännän jatkona kaksi aputykkivenettä. Kaikki täydessä lastissa ja sotilaivan kannet mustana sotilaista.

— Venäläiset tyhjentävät näköjään Viipuria ja kotikylääni Uurasta, sanoin Erkille.

Vain 500 metriä laivaväylästä meihin. Helppo olisi avata Madseneilla tuli. Jos viholliset olisivat aavistaneet, että kaksi Suomen laivaston pienimpiin ja heikosti aseistettuihin kuuluvaa alusta oli pyssyn kantaman päässä saattueesta vain verkot ja kivikko suojaanaan, olisi meille tullut tuliset paikat. Hiljainen oli saattueen vauhti, noin 2 solmua. Näkyi olevan kaikki aseet miehitettynä, pelkäsivät meidän syöksyjämme ja lentokoneitten laskemia miinasulkuja taikka torpedoveneitten hyökkäyksiä. Koivistonsalmeen se hiljalleen mateli.

Katsoin kelloa. Partion paluu-aika oli jo ylitetty 10 minuutilla. Aamuruskokin alkoi idässä kajastaa. Alkoi jo hermostuttaa. Olivatkohan sissimme joutuneet ryssien käsiin?

Kutsuin omat pikakiväärin pois rannan asemista ja Erkin kera neuvottelimme parin miehen tiedustelupartioon laittamisesta. Samassa Härkölän suunnassa kuului risujen rätinää.

Omia vai toppatakkeja?

Käänsimme käsiaseet räsähtelyn suuntaan. Kaiken varalta. Kuului tunnussana-huuto. Omia olivat, Luojan kiitos!

Yksitellen sissit hikisinä ja kuraisina kompuroi-

Pikaveneet vauhdissaan

vat metsiköstä veneillemme, Simonen viimeisenä. Jokainen näytti väsymyksestä huolimatta olevan täynnä intoa. Olihan heidän ensimmäinen partiomatkansa onnistunut ilman tappioita.

Simonen kuivasi hikeä kasvoiltaan sanoen:

— Hyvin meni, kaikki kohteet tuli löydettyä.

Hasse työnsi alukset rannan sorasta irti. Kelluimme taaskin vapaassa meressä.

Koneet käyntiin. Keulat uutta kohdetta kohden käskyn mukaan.

Moottorit paukahtivat yht'aikaisesti käyntiin.

"Käsi ylös"-merkki AV125:lle. "Antaa mennä!" Otimme melkein kaikki koneistamme irti. Veneemme tuntui suorastaan irtaantuvan merestä. Tuuli vinkui korvissamme.

Katsoin ahterin suuntaan. Erkkikin näkyi ottaneen kaikki pellit auki. Veneensä viikset olivat mahdavaa katseltavaa. Erkki tiesi, mitä nyt oli edessämme. Vauhtimme oli 42 solmua, kierrosluku 4800.

Tuppuran linnakesaari olikin samassa vieressämme. Kurvasimme rintamassa Pulliniemen puoleiseen rantaan 1000 metriä. Antaa pikkuaseittemme puhua ryssien piilopaikkoihin.

— Antaa soittaa!

Aloitimme yht'aikaisesti. Aseemme soittivat tuttua lauluun rannan pesäkkeihin ja punkkerien petoniseiniin. Valojuovat leikkasivat ilmaa, räähdelen rannan kohteissa ja vanhojen kasarmien seinissä. Ammuimme pitkiä sarjoja.

Vanha Vilikin paukutteli norsutykillään hiki hatussa, koppalakki päässä. Hän ei milloinkaan pannut, käskyistä huolimatta, kypärää päähänsä, sanoi vain: "Joutaahan tässä vanha lähtemään ilman teräsmuusia". Kerran sirpale vei hänen lakistaan lipan ja hän sai verinaarmun otsaansa. Hän oli 54-vuotias kanta-alikersantti ja rohkea ikävuosistaan huolimatta. Neljä mitalia hän oli jo Talvi- ja Jatkosodan aikana saanut.

Melkein rannan kivikossa kurvasimme ulos merelle, pisaralauta melkein vettä viilsi.

Uusi kurvi, syöksy rantaan ja taas aseemme soit-

telivat kuoleman lauluun. Jopa ryssät havahtuivat, neljä suuliekkiä rannan pesäkkeistä ja kaksi isoa vesipatsasta veneittemme välissä, sen jälkeen kaksi räähdyttä, jotka tärisyttivät ilmaa. Käännös ulos — kurvi takaisin keskelle saaren rantaan. Olimme saaneet käskyn hännämällä paljastaa ryssien pesäkkeet ja raskaat patterit.

Ainakin kaksi saaren kolmesta Canet-patterista oli kunnostettu. Nuo kaksi laukausta ne paljastivat. Joka puolelta alkoi räiskyä. Taas uusi konsertti, sisitkin yhtyivät konepistoolien kanssa surmankonserttiin. Esikunnan raunioista yhtyi joku järeämpi ase leikkiin suorasuuntauksella. Kai it-tykki. Samoin valonheittäjäkalliolta pari asetta naputteli "nakuja". Huono tulenjohto, kaikki sivuun vasemmalle. Myöskin Kuningassaaresta kolme liekkiä (Talvisodan pesäkkeet) papattivat täydellä teholla.

— Yrittävät ryssät suolata meidät, sanoi Simonen hikeä pyyhkiessään.

Olisi ollut jo parasta kääntää kurssi tukikohtaa kohden. Oli kuin olisimme olleet ampuaispesässä, joka puolella vinkui ja räiskyi. Tiesin senkin, että osumia oli tullut aluksiimme ainakin 10 kappaletta. Kun runkoon sattuu, sen tuntee ruorissa. Eihän tämä ensimmäinen kerta ollut, kun tukikohdassa reikiä laskevat, jos sinne selviämme.

Vielä viimeinen kurvaus, nyt Teikarinsaaren ja Tuppuran väliseen kilometrin levyiseen salmeen. Jos Teikarikin on miehitetty?

Kurssi Vilaniemen suuntaan, josta keulat päin salmea — Antaa soittaa!

Aivan oikein, Teikarin rannasta rupesi tuiskuttamaan viidestä pisteestä, samoin Teikarinpuoleinen Tuppuran Honkaniemi yhtyi tulitukseen.

— Jo riittää!

Käden heilahdus 125:lle, ja loput irti koneista, 50 solmun vauhti jo kurvatessa.

Suunta ulos. Kurssi Ristiniemestä 1,8 mpk itään. Olimme noin kahden meripenikulman päässä Tuppurasta, kun kuului ulinaa, ja kaksi vesipatsasta nousi 500 metriä takanamme. Jo heitti ryssien mit-

taus ja kovasti heittikin! Vanha Vili tuli pois tykinsä takaa ja sanoi:

— Mikä kunnia pienille aluksillemme, kun rakkailla Caneilla vielä hyvästelivät!

Sivuutimme Ristiniemen majakan mpk:n päästä kaiken varalta.

Pienkalastajan luona sivuutimme VMV15:n, joka ensin pyysi tunnustamme. Ohi mennessämme se teki meille leijonalippu-tervehdyksen, johon me risaisilla lipuillamme vastasimme. Kunniatervehdys pienille aluksillemme!

Keulat kohti tukikohtaa. Ylitimme meririntamalinjan.

Jännitys osaltamme oli lauennut. Hiljensin nopeuden viiteen solmuun. Kypärä pois päästä, kunniakas merivartijan lakki tilalle. Vanha Vili ruoriin. Ylösnoustessani viittasin kädellä 125:lle, se tuli vierellemme. Kaivoin tupakkapoksin taskustani, heilutin sitä merkiksi: "Tupakka ja muonapakkaukset auki." Vanha tuttu merkki.

Tarjosin Simoselle ja Vilille omasta askistani Twenty Goldia. Simonenkin oli ottanut kypärän

päästään. Sissit ja Hesse istuivat veneen pohjalla availlen pieniä pakkauksiaan. Simonen kertoi poltellessamme partiostaan niemellä. Minä kerroin saattueen matkasta ja kuulemastamme haukunnasta. Eivät ryssät heitä olleet huomanneet.

Koiviston Saarenpään suunnasta näkyi 4 veneen viikset, ne olivat suurempien aluksien. Tarkastin kii- karilla. Omia moottoritorpedoveneitä, jotka palasivat myöskin yöpartiostaan.

Aurinko lämmitti, availin nahkatakkin hakasia. Lämmitti jo liikaa. Tukikohdassa muutaman tunnin lepo. Mitähän ensi yö tuo tullessaan, sen yksin Jumala tietää!

Koneetkin tuntuivat surisevan iloisesti, kuin sa- noen:

"Partioretki onnistui, onnistui taaskin!"

Alikersantti Erkki Suomalainen sai sankarikuoleman kahden päivän kuluttua Satamaniemessä. Samoin Hans Ollila kaatui Teikarin valtauksessa aseensa pallille. Ja kunniakas AV126 tuhoutui myöskin Teikarin ensimmäisenä yönä Tuppurasta tullessa Canet-keskityksessä.

OLLI SIPONEN

SIPONEN ON TÄÄLLÄ

Vihollisen hyökkäysvaiheen aikana kesällä 1944 joutuivat taistelupartiot suorittamaan vaikeita ja vaarallisia tehtäviä vihollisen linjojen takana. Miehet joutuivat tällöin kestävänsä jälkeensä mahdottomilta tuntuvia ponnistuksia ja suorittamaan suuria tekoja

RUKAJÄRVEN suunnalla puolustukseen ryhmittyneen JR 52:n III pataljoonan komentaja oli antanut puhuttelussaan 9. komppanian päällikölle kapteeni Koivistolle käskyn 27. 7. 1944, että komppaniasta oli seuraavana aamuna lähetettävä n. 30 miehen vahvuinen taistelupartio etumaastoon ottamaan selvää hyökkäykseen ryhmittyvistä vihollisista. Aikaisemmat partiomme, lentotiedustelu ja äänihavainnot antoivat aavistuksen siitä, että vihollinen rakensi korpimaastoon tietä joukkojemme selustaan, vasemmalla saarrosta suunnitelleen Ontrosenvaaran pohjoispuolitse.

Käskyn saatuaan kapteeni Koivisto valitsi komppaniastaan 30 nuorta ja reipasta miestä sekä partion johtajaksi pelkäämättömän ja kylmäverisen luutnantti Reino Karhusen, selosti tehtävän, määräsi aseistuksen ja liikkeelle lähdön ajan. Partion oli vältettävä taistelua ja vasta viime tingassa, tilanteen niin vaatiessa, oli taisteluun antauduttava.

Partioon valmistauduttiin huolella, mukaan määrät-

tiin otettavaksi kevyt aseistus runsaine ammuksineen ja miehet määrättiin heti lepäämään, sillä lähdön piti tapahtua klo 3 seuraavana aamuna. Mutta tuskinpa meistä monikaan sai unen helmuksesta kiinni, vaikka jokainen jo tiesi, mitä partioretki ei-kenenkään-maahan niissä oloissa merkitsi. Partio oli lisäksi suurimpia, mitä oli lähetetty.

Heinäkuun 28 p:n aamuna klo 3 oli partio lähtö- asemissa. Hetki oli kaikin puolin hyvin valittu, sillä suojaava aamusumu verhoi alavan maaston. Linjoilla oli hiljaiseloa, ehkäpä vain tyyntä myrskyn edellä, sieltä täältä vasemmalla ja oikealla kuului laimeaa tykkien yskähtelyä ja vaihteita konekiväärien sarjanakutuksia.

Kuin aaveet etenimme taisteluryhmityksessä linjojen yli karttaen kaikkea turhaa ääntä. Tuntui kuin oman sydämen lyönnitkin olisivat olleet liikaa etenemisemme tässä vaiheessa. Vähitellen sumu haihtui ja päivä selkesi heleimmäksi heinäpoudaksi. Minulle, partiomiehistä nuorimmalle, tuli mieleen kotoiset heinäniitty-

matkat takaniitylle, ja mielen täytti koti-ikävä. Mutta nyt oli velvollisuudentuntoisesti hoidettava nämä yhteiset niittymatkat, eikä turhalle hentomielisyydelle ollut tässä sopiva paikka eikä aika.

Marssinopeus oli kiivas. Maasto vaihteli. Suopattamia ylitimme kyyryssä, noukasimme sieltä täältä punerivan lakan kuiviin suihimme, mutta silti joka miehen aistit olivat täydessä vireessä, samoin kuin ampumavalmis ase kainalossamme. Sivutettiin lampi, jossa uiskenteli lihavia sorsia, mutta ne saivat jatkoa rauhoitusajalleen. Tuntui oudolle, että ihmisen rauhoitusaikaan näillä main näytti olevan vielä kovin monta ruumiinmittaa.

Noin kello viiden maissa saavuimme kahden pienehköön järven väliselle kannakselle. Lampien välissä oli noin sadan metrin puropahanen, joka yhdisti lammet toisiinsa. Muistelen, että taisi olla puhe Pahanlammen maastosta. Partiomme nousi varovasti lampien väliselle hiekkakannakselle. Silloin etummaisena kulkenut mies antoi merkin ja kumartui katsomaan maahan. Sammalta oli pahasti liikuteltu ja pieni tonkaisu paljasti siinä suurehkon määrän säilykkeitä, jotka oli ehkä lentokonein tuotu järvelle ja peitetty tulevaa hyökkäystä silmälläpitäen. Tekikö mieli niitä maistaa? — Varmasti, mutta ehkä ne olivat myrkytettyjä? — Ehkä

miinoitettuja? — Emme niihin koskeneet, vaan entistä varovammin matkaa jatkettiin. Puro ylitettiin, sen takana oli kapea suo, jonka takana oli kangasmaasto. Edessä kulkeva tunnustelija huomasi edessä liikettä, käsi nousi, menimme nopeasti aseisiin.

Totesimme edestä kuuluvista äänistä ja liikkeistä, että vahva vihollisosasto oli asemissa kapean suomaaston takana. Sen varmistus oli ollut kannaksella, mutta vetäytynyt aseimiinsa ja aikoi luultavasti valmistaa meille kuuman ja tuhoisan yllätyksen. Olimme varmasti vältäneet surmanloukun.

Kun heidän sotajuonensa ei näyttänyt onnistuneen, kävivät he tulisella vauhdilla hyökkäykseen suoraan edestä. Sormet syyhyten konepistoolien liipasimilla annoimme pahaa ääntä pitävän lauman tulla aseiden tulietäisyydelle ja silloin rävähti. Tulemme oli tarkkaa ja tehokasta niinkuin se vain lähitaistelussa on, ja luokoa tuli. Hyökkäys tyrehtyi alkuunsa, mutta vihulainen alkoi meitä saarostaa pannen heittimensä ja muut konetuliaseensa laulamaan päittemme menoksi.

Asemantapaisistamme oli nyt nopeasti luovuttava. Luutnantti Karhusen käsky kuului: "Taistelumaastosta on luovuttava, lusikka pohjassa vetäydymme pohjoista kohti — seurakkaa!" Irrottautuminen kävi kivuttomasti,

APUA, APUA...

SOS...SOS

Hiljainen hetki korvessa

sillä saarrostusta yrittävän vihollisen oli tarvottava suota, meillä oli kova kangasmaasto pieksujen alla.

Päästyämme turvallisen välimatkan päähän tarkastettiin partio, ja oli suuri Jumalan ihme: yhtään meistä ei puuttunut, joku merkityksetön naamu oli muistona kahakasta jollakin.

Vetäydyimme arviolta noin kolme-neljä kilometriä, kun johtajamme piti pienen sotaneuvottelun. Partion tehtävä ei ollut vielä suoritettu, hän aikoi sitä jatkaa, mutta hän valitsi partiosta neljä miestä viemään sanaa ja tietoja omille joukoille. Tähän pienoisryhmään hän määräsi johtajaksi alikersantti Ketolan ja sotamiehet Kannon, Moisio ja minut.

Lähdimme matkaa heti. Meillä oli käytössä yksi kompassi ja meidän oli pyrittävä suoraan länteen. Suunnan oli Ketola katsonut kartasta, ja maasto oli

Tunsin kipua rinnassani ja kasvoissani. Olin kai hetkisen tajuttomana. Toinnuttuani ja kömpiessäni ylösnäin Ketolan viruvan maassa ja kuulin hänen voihkivan. Heti totesimme, että toverimme ja johtajamme asiat olivat perin kehnosti. Molemmat jalat olivat silpoutuneet ja vain toisen jalan kantapää retkotti sivulla jänteen varassa. Tajuihinsa olevana sanoi hän siihen koskevan. Otin puukon ja leikkasin sen irti. Sidoimme haavoittuneen, mutta suruksemme huomasimme, että hänen päivänsä olivat nyt luetut — oli kysymys vain minuuteista.

Sen näytti haavoittunutkin tajunneen, koska hän luovutti minulle kihlasormuksensa morsiamelleen lähetettäväksi, samoin lompakkonsa sekä kellonsa. ja viimeisenä toivomuksenaan tahtoi tulla haudatuksi Pohjanmaalle kotipitäjensä sankarihautaan. Tajunta

Kersantin partioryhmä tutkii saamia ohjeita

hänelle jo tuttua entisiltä partiomatkoiltaan. Matkaa kartan mukaan omille linjoille oli noin kymmenisen kilometriä. Ero pääpartiota tapahtui noin klo 13.

Hanhenmarssissa lähdimme. Etenimme varovasti, aukeat paikat ryömimme. Parin tunnin matkan jälkeen tulimme maastoon, jossa näytti olevan uria kovan maan ja suomaaston laitamilla. Kaatuneita puita oli tiellämme runsaasti. Alikersantti Ketola kulki edelläni ja minä melkein hänen kannoillaan. Näin, kun Ketola astui kaatuneen hongan yli ja tajusin, että silloin räjähti.

Luulin, että keskellemme oli osunut vihollisen kranaatti, lensin aikamoisen matkan taaksepäin kauempana perässäni tulevan sotamies Kannon jalkoihin.

näytti katoavan, hän houri: "Äitee, äitee", — ja niin urhoollisen pojan elämä alkoi sammua.

Meitä oli nyt kolme miestä. Totesimme, että vihollinen oli miinoittanut alueen ja että johtajamme oli astunut voimakkaaseen polkumiinaan. Minä olin haavoittunut ja monet sirpaleet alkoivat tosissaan vaivata. Lisäksi oli verenhukka melkoinen. Päätimme, että Ketolan maallisen tomumajan tähteet me viemme kuin viemmekin omille linjoille, maksoi mitä hyvänsä. Oli nopeasti saatava paarintapaiset, ja niin Kanto meni taittamaan pystyyn kuivanutta keloja. Juuri kun hän oli tarttumassa kurkottaen puuhun, paukahti. Hänkin oli astunut miinaan. Meidät valtasi kauhu. Kenkä irtosi miehen jalasta ja hän kaatui pökertyneenä maahan.

Totinen tosi! Nyt meitä oli vain kaksi miestä jotenkin marssikunnossa, mutta oma kuntoni oli kyseenalainen, joten jäljellä oli vain Moisiio. Mutta nyt hänen hermonsa pettivät. Hän lähti — terve mies — uikuttaen juoksemaan pakoon ja kielloistani huolimatta katosi metsän kätköön.

Tein nopean tilannearvion. Olin siis yksin kuolleen tai ainakin jo tajuttomana olevan Ketolan ja pahasti jalkaan haavoittuneen Kannon kanssa. Apua oli saatava, mutta yksin ja haavoittuneena en paljoo pystynyt. Sidoin Kannon pahasti ruhjoutuneen jalan, raahasin hänet pois tuolta kuolemanpaikalta, panin Ketolan repun hänen päänsä suojaksi hyttysiä vastaan, joita tuolla alueella oli aivan tuhottomasti, tarkistin hänen aseensa ja täydensin hänen patruunavarastoaan. Toivotin toverille lykkyä ja lähdin ilman karttaa ja kompassia toikkaroimaan omiemme luo. Kompassi oli pirstoutunut Ketolan mukana.

Se heinäkuun 28. on totisesti jäänyt mieleeni lähtemättömästi. Etenin hoippuen kohti länttä. Haavojani särki ja pinnan alle niittautuneet sirpaleet nostattivat kuumetta. Verenhukkakin oli melkoinen ja kirotut vihollisemme liittolaiset, hyttysset, tekivät elämän vieläkin tukalammaksi. Konepistooli oli kädessäni ja muistan sen perällä tunnustelleeni maastoa mahdollisten uusien miinojen varalta. Samalla voin hieman nojata aseeseeni. Joskus kadotin tajuntani, mutta komensin itseäni: Siponen! Nokka kohti länttä. Sinun on jaksettava — on jaksettava — on jaksettava — apua tovereille — apua...

Kun tajuntani sammui, niin viimeisin tajunnan riekalein ymmärsin panna pääni aina menosuuntaan. Kun sitten heräsin, jatkoin matkaa siihen suuntaan.

Surinaa. Ylitse lensi lentokone matalalla. Annoin sille merkkejä välittämättä kenen, oma vaiko vihollisen, se oli, mutta turhaan. Aurinko laski. Ilma viileni. Äkkiä kuulin rapinaa jossain edessäni.

— Maahan, Siponen, kuuletko? höpisin ehkä ääneen.

Tarkkasin. Meikäläiseen sotisopaan pukeutunut mies arasti ja aseettomana siellä toikkaroi. Tunnistin hänet hämärästi Moisioksi ja sain hänet niin paljon tolkkua, että hän kädet pystyssä antautui minun johdettavakseni. Suunnasta hänellä ei ollut aavistustakaan ja luulen hänen kiertäneen noidankehässä ja olisi ollut mennyttä miestä, ellen häntä tavannut. Hän seurasi nyt minua kuin eksynyt karitsa kurjassa kunnossa olevaa isäntäänsä.

Niin jatkui tuo tuskien tieni. Yö kului ja aamuyöstä 29. heinäkuuta tulimme joelle. Vaivainen vaeluksemme joen vartta kaartaen oikealle jatkui, kunnes kuului korviini kosken kohinaa. Kokosin ajatukseni. Olin kuullut vanhemmilta miehiltä, että täällä jossain oli Tsirkka-Kemijoen Tahkokoski, jossa oli iso tukkiruuhka. Kosken länsirannalla oli meidän rykmenttimme kenttävartio, ja huokasin helpotuksesta. Mutta en kyennyt ylittämään tukkisumaa ja seuralaiseni pyytteli hyvän matkaa takanani.

Jokiharassa oli ongella pari miestä. Tunsin heidät — toinen oli alikersantti Kortelainen Pielavedeltä. Käskin Moisiota huutamaan: "Siponen on täällä", sillä itse en jaksanut ääntäni yli virran koroittaa. Moisiio teki työtä käskettyä ja miehet kantoivat jokeen pari

kuivaa honganpötkelöä, sitoivat ne nopeasti yhteen vöillään ja yksitellen, puoleksi vedessä uiskennellen meidät muilutettiin omien luo. Partio tuli minua pareilla noutamaan, sillä olin nyt tajuton.

Luutnantti Karhunen oli miehineen jo ennättänyt palata omille linjoille ja siksi meitä jo tiedettiin kaivata. Karhunen tuli heti kenttävartiostoon, jossa minut herätettiin ja lääkkein piristeltiin kunnes kykenin hänelle neuvomaan, mihin Ketola ja Kanto olivat jääneet. Pian olin jälleen tietämisen maailmoista kaukana.

Heräsin Tiiksan kenttäsairaalassa vuorokausien kulluttua. Sirpaleet oli ongittu minusta, olin kääreissä ja kuumekin oli laskusuunnassa. Vieressäni makasi joku kohtalotoveri. Hän näytti olevan unessa, mutta vain enä pisti esiin kääreistä, ja se värkki tuntui tutulta. Tarkastelin nukkujaa ja kun hän alkoi aukoa silmälautojaan ja äännähteli, tunsin hänet suureksi ilokseni Kannoksi. Miehen naama oli pahasti turvoksissa ja

Vihollisen "penaali" tehdään vaarattomaksi

jalka lastoissa, mutta kieli jo kävi kuin poronkello. Hän kertoi:

— Kun sinä erosit minusta, näytti tilanne melko toivottomalta. Jossain lähelläni oli kaatuneen toverini maalliset jätteet, sääsket purivat päässäni olevasta repusta huolimatta ja jalkaa särki ankarasti. Tuntui, että olin liikuntakyvytön.

— Kuuntelin horteen ja valveen välimailloilla. Kuulin lähelläni liikettä ja vieraskielistä politusta. Viholliset olivat tulleet ansojaan kokemaan. Viritin aseeni, sillä vankia ei minusta tehtäisi pienellä pakolla. Henki hengestä ja parhaassa tapauksessa kymmenen minun

SOS...SOS

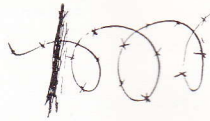
hengestäni. Ketolan ruumiin jätteiden ympärillä siinä polpotettiin ja sitten äänet lakkasivat kuulumasta.

— Odotin tunnista toiseen. Apua ei vain kuulunut. Jotain oli tehtävä. Lähdin ryömimään omia linjoja kohti, ja arvannet, ettei se ollut huvimatkaa. Seuraavana päivänä johonkin aikaan olin jo huutoetäisyydellä omasta partiosta, mutta vihollisosasto tuli väliin, ja syntyneen kahakan aikana vihollinen karkoitti meikäläisen partion. Vaivoin piilotellen säilytin heikon henkeni. Myöhemmin kuulin, että partio oli lähetetty minua ja Ketolan ruumista hakemaan, mutta menetyksiä kärsien oli sen ollut aikeesta luovuttava.

— Koko matkan kontaten etenin nyt omia linjoja kohti. Se oli matkantekoa ja matkaa oli kai kahdeksikymmentä kilometriä. Kolmantena päivänä haavoittumisesta saavuun kuin saavuinkin erään lammen rantaan. Sen

toisella puolella oli omia miehiä. Hilasin itseni puuta vasten pystyyn ja huusin apua. Retkahdin tajuttomana maahan. Huutoni kuultiin, mutta sitä pidettiin vihollisen ansana. Kukaan ei vapaaehtoisesti halunnut lähteä surmanloukkuun. Silloin luutnantti Karhunen oli yksin hakenut minut pois kiertäen lammen ja kantaa tunnottomana miehensä turvaan.

Meidän kahden osalta oli sota jo sodittu. Näin jäljestäpäin ajatellen tuntuu ihmeeltä, että ihminen voi venyä kestäämään tuollaisia raskaita ponnistuksia, joita toverini ja minä noina kohtalon päivinä jouduimme kokemaan. Olen usein ollut pahoillani siitä, etten voinut tehdä toverilleni, alikersantti Ketolalle, hänen toivomaansa viimeistä palvelusta, mutta niissä olosuhteissa se oli mahdotonta. Kunnia hyvän toverin muistolle ja terveiseni vieläkin hänen omaisilleen.

H. KOLEHMAINEN

"JA POIKA NAUROI KUOLEMAN RAAPIESSA SELKÄÄ"

OTTEITA KERSANTIN SOTAPÄIVÄKIRJASTA

Kersantti kuvaa tässä päiväkirjansa osassa Talvisodan viimeisiä päiviä Kämärän - Talin suunnalla ennen rauhantuloa

4. 3. 1940. LYYKYLÄSSÄ.

VÄLIASEMESTA lähdettyämme hiihtelimme Kämärän kylään johtavaa tietä. Niiden kahdentoista vuorokauden aikana, jotka olimme olleet Väliasemassa, olivat maisemat muuttuneet tuntemattomiksi. Metsästä oli jäljellä repaleisina törröttäviä kantoja. Kranaatit olivat kyntäneet tien muhkuraiseksi pellosi.

On merkillistä, miten silmät ovat mukautuneet "yöelämään". Kun kuu oli ohuen pilviverhon takana, oli vaikea sanoa, oliko menossa yö vai päivä. Kaikki esineet näkyivät selvästi, jopa voi helposti lukea tavallista tekstiäkin.

Kämärän tieltä käännymme Pilppulaan johtavalle hevostielle ja pysähdyimme suunnilleen Kämärän järven keskikohdalle. Siihen oli meidän käytävä viivytyksensä. Viimeiset omat joukot menivät ohitsemme. Päivä valkeni, ja siitä tuli talven ensimmäinen suojapäivä. Rintamalla oli hiiren hiljaista. Vasta iltapäivällä kantautuivat korviimme ensimmäiset tykinlaukaukset.

Toinen joukkue jäi asemaan tien kohdalle, kolmas joukkue lähelle Kämärän järveä ja minun joukkueeni niiden väliin noin 300 metrin päähän tiestä. Jokainen joukkue sai vahvistukseksi konekivääriin. Asemat valmistimme suojaaluksesta. Maasto oli kumpuilevaa kangasmaata, jossa oli ollut metsäpalo muutamia vuosia sitten.

Joukkueeni alueella oli hiekkakuoppa. Otimme sen suoja-asemaksiksi, johon sijoitimme suksemme ja reppumme. Varsinainen asemamme oli siitä 70—80 metrin päässä pikku kumpareella.

Olisi ollut mainio päivä käytettäväksi lepoon, mutta pataljoonasta annettun määräyksen mukaan emme saaneet pystyttää teltoja, eikä nukkuminen hangessa suojailemallaan lepoa ole. Tätä määräystä kirottiin synkästi. Lähetit kertoivat, että pataljoonan esikunta nukkui kaikessa rauhassa 7—8 kilometriä asemiemme takana jossakin talossa.

Mutta me emme voineet nukkua. Kävelimme, juosta hyssyttelimme ja painiskelimme pysyäksemme lämpiminä. Ja niin tuli ilta ja tuli yö. Edelleen samaa hyssyttelyä. Vaihdoin vartioita ja hyssyttelimme. Yöllä muuttui suoja-asää pakkaseksi. Kasvuneet vaatteemme ja jalkineemme jäätyivät. Pysyt-

telimme valveilla ja hyssyttelimme panssareiksi muuttuneisa varusteissamme.

Vihdoin alkoivat puiden latvat punertua merkiksi, että aurinko teki nousuaan. Samassa pyrähti parvi hävittäjiä ylitsemme, ja kaukaa tien suunnasta alkoi kuulua panssarivaunujen kolinaa. Joimme väepelin lähettämän vellin väsyneiden jäseniemme virkistykseksi ja sitten kävelimme polkua pitkin asemaan ja aloimme odottaa.

Tien suunnasta kuului ampumista ja taistelun melua. Joku vaunu oli saatu palamaan, kun korkea savupatsas kohosi metsän päälle. Odotimme ja palelimme lumikuopissa.

Sitten näkyi meidänkin edessämme. Sadanviidenkymmenen metrin päässä tulla paarusti miehiä parijonossa. Edessä oli vierekkäin kaksi suurta lumipukuista miestä, jotka polviaan korkealle nostaten talasivat polkua jälessään tuleville. Tulenavaus rävähti ja jonot häivisivät lumeen. Mutta lähestyminen ei pysähtynyt, vaan jatkui — lumen sisässä. Venäläiset olivat opetelleet taidon uida ja sukeltaa lumessa eteenpäin. Silloin tällöin joku heistä hie-man kohottautui ja monta asetta pamahti yhtäaikaan tavoittamaan varomatonta.

Olimme niin syventyneinä kyttäystouhuun, että emme huomanneet tarkkailla, mitä muualla tapahtui. Sattumalta vilkaisin taaksemme ja — veret melkein seisahtuivat suonissani.

Pitkin suoja-asemaamme johtavaa polkua ja aivan lähellä meitä tulla möyrysi peräkkäin kaksi panssarivaunua. Metsäntaimisto lakoili etumaisen edessä kuin heinä niittokoneen alla.

Nyt tuli loppu — välähti mieleeni. Nuo ajavat varmasti päällemme ja murskaavat meidät telaketjujensa alle, sillä metrisessä hangessa emme pysty niitä väistämään. Mutta ehkäpä ne eivät tiedä meistä mitään — kuiskasi toivo korvaani. "Suojautukaa kuoppiinne", ehdin hihkaista, kun etumainen jo mennä möyrysi asemiemme kohdalla ja niin lähellä yhtä miestä, että tämän päällystakin helmasta lohkesi kappale telaketjun alle. Jälessä tullut vaunu pysähtyi parinkymmenen metrin päähän taaksemme.

Mitä pirua nyt pitäisi tehdä — pyöri mielessäni. Vajaan sadan metrin päässä edessämme oli venäläisiä, jotka lumessa uiden tulivat joka hetki lähemmäksi, takana ainoalla polullamme seisoivat panssarivaunu, ja jokapuolella ympärilläimme oli yli metrin vahvuinen, upottava hanki.

Ehdin jo käskeä, että äärimmäisenä vasemmalla oleva ryhmä alkaa tallata polkua vinosti taaksepäin kolmannen joukkueen asemaan. Sinne oli matkaa ainakin 300 metriä. Kun ensimmäinen mies kohottautui liikkeelle sai hän heti luodin rintaansa.

Jokin vaisto kai johti oikeaan ratkaisuun. Huusin pojille "seuratkaa!", nousin ylös ja lähdin suoraan polkua pitkin päin panssarivaunua — eikä sieltä ammuttu. Metrin päästä kiersin vaunun, tulin sen takana polulle ja pojat tulivat perässä. Suoja-asemamme reunalle kävimme jälleen tuliasemaan. Vaunussa olleet venäläiset olivat erehtyneet pitämään meitä omina miehinään.

Vikapartio korjaa yhteydet

Huomasin tehneeni anteeksiantamattoman tyhmyyden jättäessäni suksemme suoja-asemaan. Se oli oikeastaan tapahtunut harkitsematta, — vanhasta tottumuksesta. Minulle oli opetettu ja minä olin vuorostani opettanut, että tuliasemaan mentäessä jätetään sukset taakse. Vain "moukantuuri" oli pelastanut meidät tuon opetuksen ikäviltä seurauksilta.

Sitten ryömi luoksemme panssarivaunun jättämää telaketjun uraa pitkin komppanianpäällikön lähetti. Hänellä oli reppu selässään ja se näkyi hangen yläpuolella. Jossakin nakutti konekivääri ja lähetin reppu pölysi luotien iskiessä siihen. Ja poika nauroi. Nauroi totisesti kuoleman raapiessa selkkää. Ennenkin oli tämä poika osoittanut suorastaan yltyöpäistä kuoleman halveksuntaa. Ei ole juuri ollut sellaista kranaattituiskua, että hän olisi viitsinyt etsiä suojaa, ellei joku esimies ole käskenyt. Ja kuitenkin luodit ja sirpaleet tuntuivat häntä kiertävän. Jos hänellä oli normaali itsesäilytysvietti, niin hän piti sen kurissa epänormaali tavalla. Hänestä voi käyttää täydellä syyllä mainesanaa "peloton". Muuten hän oli hiljainen mies, eikä kukaan liene kuulut hänen milloinkaan purnaavan raskaimpiakaan velvollisuuksiaan vastaan.

Hän toi komppanianpäällikön käskyn, että nämä asemat jätetään ja komppania siirtyy uuteen viivytysasemaan kilometrin taemmaksi.

Läpi metsän hiihimme suoraan pohjoiseen puolen tuntia ja käännyimme sitten jyrkästi vasempaan. Osuimme sattumalta sille kohtaa, johon komppa-

nian tiensuunnassa toiminut osa oli asettunut asemaan. Saimme kuulla, että tiellä oli käyty kovaa tappelua. Prikaatin panssarintorjuntajoukkue oli ollut mukana ja oli tuhonnut neljä vaunua. Joukkueeseen kuuluva alikersantti oli hypännyt liikkeessä olleen vaunun takapanssarin päälle, asettanut kasapanoksen tornin juureen ja loikannut sitten hanteen. Vähäisiä naarmuja oli räjähdys hänelle aiheuttanut.

Venäläiset aloittivat jälleen hyökkäyksen, ja komppanian päällikkö lähetti minut joukkueeni kanssa miehittämään vastaanottoasemat Pilppulan pysäkin luota.

Oli jo iltapäivä. Maastossa oli suuria kiviä, ja valmistimme kukin itsellemme aseman kivien taakse. Edessä oli 300—400 metrin laajuinen paloauke.

Sitten tuli täkaapäin muutamia pioneereja vetään ahkiolla panssarimiinoja. Edessä olleet komppanian osat alkoivat vetäytyä meidän tasallemme, ja pioneerit asettelivat tielle kiireesti miinojaan. Aukean takana näkyi jo muutamia panssarivaunuja. Yksi vaunuista erosi joukosta ja lähti ajamaan pitkin tietä meitä kohti. Pioneerit huitaisivat lunta miinojensa päälle ja hyppäsivät lähellä olleiden kivien taakse. Vaunu lähestyi ja — humpsis — näytti hypähtävän ilmaan. Selvä tuli, mutta vain toinen telaketju oli poikki. Tykki laskeutui ja vaunusta jysähti tiehen kymmenkunta laukausta pikatulta. Taaemmaksi jääneet vaunut lähestyivät nykäyksittäin. Lähenivät hetken, pysähtyivät ampumaan ja sitten taas lähenivät. Jalkaväki yritti seurata, mutta tulemme pakoitti sen turvautumaan lumessauintiin. Pysähtyneeseen vaunuun jääneet miehet kyllästyivät odotamaan. Avasivat luukun ja yrittivät peräkkäin hyppiä vaunun taakse. Ensimmäiseksi yrittäneelle hyppy onnistui. Saipa hän viedyksi pikakiväärinkin mukanaan. Mutta kaksi seuraavaa jäivät retkottamaan puoliksi luukun ulkopuolelle. Tässä touhussa innostui jääkäri Savolainen kohottautumaan liikaa kivenessä kupeelta, ja keskelle otsaa osunut luoti sammutti intoilun. Aurinko alkoi lähetä taivaanrantaa. Venäläiset ajoivat toisen vaunun liikuntakyvyttömäksi jääneen vaununsa taakse ja sen suojassa saivat kiinnitetyksi vaijerin rikkinäiseen vaunuun. Sitten he yrittivät hinata sitä pois toisella vaunulla, mutta vaijeri katkesi. Seuraava temppu oli, että he piirittivät rikkinäisen vaununsa muutamilla ehjillä vaunuilla, pitivät niistä jatkuvaa tulta ja ryhtyivät korjaamaan rikkinäistä vaunuaan. Sadan metrin päässä meistä he kilkuttivat ja kalkuttivat vaununsa kimpussa. Siinä olisi ollut maali tykistölle tai kranaatinheittimille, mutta ei ollut kumpaakaan.

Lähetti toi käskyn, että komppania jättää Pilppulan ja siirtyy metsätietä Lyykylään. Ja komppania lähti. Mutta minun piti joukkueeni kanssa jäädä ainakin tunniksi varmistamaan, ettei vihollinen pääse häiritsemään marssia. Kevyestä osastosta tulisi partio, joka sen jälkeen jäisi pitämään silmällä vihollisen puuhia.

Tuli upseerin johtama partio, kuten pitikin. Kuuntelimme hetken yhdessä vihollisen korjauspa-

jatouhua, ja sitten nousevan kuun valossa lähdimme joukkueeni kanssa komppanian jälkeen. Yritimme aluksi kuljettaa ahkiassa jääkäri Savolaisen ruumista mukana. Mutta ahkiassa oli lisäksi patruunoi- ta ja käsikranaatteja ja painava ahkio hidastutti matkaamme. Väsyneet miehet purnasivat ahkion vetoa vastaan. Niin nostimme ruumiin kuusien alle tien viereen ja taitoimme oksia hänen peitteekseen.

Varhain aamuyöllä olimme perillä Lyykylässä. Kylä oli täynnä joukkoja, ja monesta talosta oli kysyttävä, ennenkuin löysimme komppaniamme. Kaikki nukkuivat, ja niin painuimme mekin lattialle toisten joukkoon. Unta ei tarvinnut houkutelaa.

Oli jo iltapäivä, kun heräsimme siihen, että joku upseeri huusi talon ovelta:

— Herätkää, helvetissä. Ryssä on kohta kylässä. Kaikki muut joukot ovat jo menneet ja te vaan makaatte kuin majatalossa.

Hän oli poltto-osaston päällikkö ja kierteli lait- tamassa taloja sytytysvalmiiksi.

Hevoset pantiin valjaisiin ja siirryimme pari kilometriä Karisalmelle päin, johon pysähdyimme ruokailemaan. Pääsemme prikaatimme reserviksi Karisalmelle.

Korohoro

KIRJOITUSKILPAILUMME TULOS LOISTAVA SEKÄ TASOLTAAN ETTÄ LUKUMÄÄRÄLTÄÄN

"Kansa taisteli — miehet kertovat" pyytää saada esittää parhaimmat kiitoksensa kaikille niille, jotka osallistuivat viime marraskuun viimeisenä päivänä päättyneeseen kirjoituskilpailuumme.

Kilpailun tulos on erinomainen. Se ylittää sekä kirjoitusten lukumäärään että niiden tasoon nähden runsaasti toimituksen odotukset. Erityisen ilahduttavaa oli todeta, että suuri osa kirjoittajista kuului sodan aikana miehistöön ja alipäälystöön. Kilpailun avulla on nyt saatu talteen jälleen runsas määrä vakavaa kertomaa, jonka arvo on mitä suurin sotiemme yksityisten tapahtumien kuvaajana. Kilpailu osoitti myöskin sen, että se henki, joka armeijaamme sotiemme aikana elähdytti, ei ole hävinnyt, vaan elää yhä kansamme keskuudessa.

Vielä kerran, parhain kiitos jokaiselle kirjoittajalle ja kiitos myöskin niistä monista tunnustuksen sanoista, joita kirjoituksiin liitetyissä kirjeissä oli. Myöskin palkitsematta jääneitä kirjoituksia tullaan lehtemme palstoilla tilaisuuden tullen julkaisemaan. Palkitsemisen arvoisia oli paljon enemmän kuin nyt oli tilaisuus jakaa palkintoja. Kilpailuun osallistui 90 kirjoittajaa, jotka lähettivät yhteensä 113 kirjoitusta.

Palkinnot, jotka on lähetetty kirjoittajille, jakaantuivat seuraavasti:

1. palk. 10.000:— Toivo Hoffren, Kajaani.
"Vammelsuu — Helvetti 1944".
2. „ 8.000:— "Antero 04", Yrjö Helkiö,
Myllykoski.
"Kenttäammuntaa Viitavaaralla".
3. „ 6.000:— "Brewster 354", Heimo Lampi,
Kuopio. "Sodan 1941—1944 ensimmäinen ilmavoitto".
4. „ 3.000:— "Klaus", Pyydetään ilm. oikea nimi.
"Taistelu rintamalinjan takana".
5. „ 3.000:— "Metsänkävijä", Eino Luukkainen,
Oulu. "Kuoleman kynnyksellä".
6. „ 3.000:— "Lapin mies", Eino Lohela,
Sodankylä. "Keskeytys vihollisen pansarihuollossa".
7. „ 3.000:— "Telaketju", Reino Lehväslaiho,
Toijala. "Tie auki".
8. „ 3.000:— "Korvenkoukkaaja",
Lauri Hannikainen, Kuluntalahti.
"Kahinaa korvessa".
9. „ 3.000:— "Lotta", Terttu Roiha, Liperi.
"Päiväkirjani kertoo".
10. „ 3.000:— "Pyörämies",
Olavi M. Venesoja, Lappeenranta.
"Aamupesä Syvärillä".

11. palk. 3.000:— "Lauri Karmala",
Eino V. Takkunen, Inari.
"Eräs päivä sotavankeudessa".
12. „ 3.000:— "Pipo", Hugo Kujala, Vaajakoski.
"Me emme, pojat, antaudu".
13. „ 3.000:— "Ex-ilmailija",
Lauri Lamminpää, Herttoniemi.
"Muuan pommituslento Talvisodan loppuaikoina".
14. „ 3.000:— "Lähetti", Olli Siponen,
Kiuruvesi.
"Siponen on täällä, apua, apua..."
15. „ 3.000:— "Johtimies", Jorma Karhunen,
Tampere.
"Ammuin haaskalta Hurricanen".

Seuraavat viisitoista kirjoittajaa saivat lehtemme kuluvan vuoden vuosikerran lahjakortin:

- Nimim. "Vihreä Sisar", Kyllikki Pakkamaa,
Karihaara. "Olinhan siellä minäkin".
- „ "Ulaani", Heikki Pohjanpää, Parola.
"Massauintia Viipurinlahdella".
- „ "Pohjoista kohti",
Olavi M. Venesoja, Lappeenranta.
"Kaksi suurta paukkua".
- „ "Ex kuriiri", Yrjö Lehtomäki, Pakila.
"Kartta kuin jalkarätti".
- „ "Pekka Aukusti",
Pekka A. Oinonen, Kylänlahti.
"Lepohetki, josta tuli elämäni suurin voimainmittely".
- „ "Markus", Aatos Pärnänen, Rantasalmi.
"Uusi kohtaaminen".
- „ "Eteenpäin", Olavi Venesoja, Lappeenranta.
"Vaasenista Petäjäselkään".
- „ "Vili Paasio", Veikko Paavilainen, Pispala.
"Pakokauhu".
- „ "Johannes", Tauno Kivimäki, Salo.
"Lähtörjuntaa lainatykillä".
- „ "Loppu", Tauno Pirhonen, Tohmajärvi.
"Hännijoen taistelu".
- „ "Hela", Reino Lämsä, Rautalampi.
"Piiri pieni pyörii".
- „ "Entinen ihminen",
Lauri Lanamäki, Rovaniemi.
"Tunnussana "Ryökäle".
- „ "Kannas kestää",
Martti Haapamäki, Keuru.
"Talvisodan joulu Taipaleessa".
- „ "Antero 04", Yrjö Helkiö, Myllykoski.
"Ägläjärven taisteluissa".
- „ "Sotilas pappi vain",
Yrjö Kohonen, Helsinki.
"Murtumaton Mantsi".

Kirjoituskilpailu on päättynyt, mutta toimitukselle ovat muistelmat edelleenkin tervetulleita

Ässä-rykmentin sotaa sammakkoperspektiivistä

II

Ilmoittautuessani määräysten mukaisesti palvelukseen Aleksis Kiven kansakoululla kesäkuun 21 pnä 1941 oli vähällä, etten jo alussa jäänyt joutokosta ja joutunut muihin, mielestäni vähäarvoisempiin tehtäviin. Ilmoittaessani ammittini — toimittaja — sanoi kersantti Kähäri, joka toimi 9. komppanian väpelinä, että paikkani olisi tiedotuskomppaniassa, mutta silloin olin jo ehtinyt mieltä tulevaan komppaniaani, jossa jo ennen minua näkyi olevan useita lapsuus- ja kouluaikojen ystäviä, keskipohjalaisia, ja kun komppanian päällikkönä oli pohjalainen metsänhoitaja ja luutnantti Matti Heikinheimo, sain kuin sainkin jäädä poppooseen ja siirtyä sen mukana Käpylän kansakoululle, josta sitten lopullisesti lähdettiin juhannusaattona kohti itärajaa.

Lukijalle haluan väärinkäsitysten välttämiseksi sanoa heti, ettei tarkoituksena ole laisinkaan "Ässä" sotapäiväkirjan kirjoittaminen. Sen ovat toiset, pätevämmät, tehneet jo ennen minua. Tässä haluan vain kertoa joistakin mieleeni parhaiten jääneistä tapahtumista ja henkilöistä, jotka mielestäni ansaitsevat muistelemista, vaikka se useiden kohdalta onkin hiukan myöhäistä. Monet — ja parhaat — ovat jo saaneet paikkansa Hietaniemen sankarihaudoissa tai jääneet kentälle. Toiset ovat saaneet jopa virallisenkin tunnustuksen sotilaallisista avuistaan kunniamerkkeinä ja ylennyksinä sodan aikana. Haluan — kuten jo otsikko sanoo — muistella sotaamme "sammakkoperspektiivistä" katseltuna, eikä muunlaisen historian kirjoittaminen olisi minulle mahdollistakaan. Eihän tavallinen, yksikköönensä ja joukkueeseensa sidottu rivimies useinkaan voi katsella tapahtumia sen laajemmin.

Parin päivän leiriytymisen jälkeen Miehikkälässä saimme marssia sieltä Taavetin asemalle — kuuleman mukaan juuri yhdennellätoista hetkellä. Jokunen tunti lähtöämme jälkeen olivat — edelleen kuulemamme mukaan — viholliskoneet pommittaneet leirialuetta. Onneksemme se oli silloin tyhjä.

Seuraava pysähdyspaikka oli Suokumaa. Siellä vasta aloimme tottua kenttäelämään ja tutustua aseveikkoihimme ja päällystöömme.

Luutnantti Matti Heikinheimo — joka muuten

oli parhaita sotilaita ja upseereja, joita olen tavannut — osoittautui heti alussa kaukonäköiseksi ja vaativaksi harjoittajaksi. Rakenteeltaan kirjavan komppanian sulattaminen ja kouluttaminen taisteluelpöiseksi yksiköksi epämääräisen lyhyessä ajassa oli tehtävä, jossa ei saanut säästää itseään eikä miehistöä. Tietysti me purnasimme joutuesamme "paljasjalkamarssille" täysissä kenttävarusteissa, mutta jo miehistömmekin otti huomioon heti alussa eräänlaisena lieventävänä asianhaarana sen, että komppanianpäällikkö ei ottanut mitään erivapauksia. Pitkäsalske Matti marssi komppaniansa kärjessä harteillaan reppu, joka oli sekä suurempi, etä painavampi kuin meistä kenelläkään. Nämä marssit oli kaukaa viisas toimenpide, jota meistä monikaan ei silloin vielä ymmärtänyt eikä hyväksynyt. Siviilioloihin tottuneet miehet marssivat ja marssivat. Vasta Kannaksen taisteluiden raskaiden marssien aikana huomasimme niiden tärkeyden. Komppaniamme kesti koetukset paremmin kuin jotkut toiset, joilla alkuvalmennus oli ollut hölläkätisempi. Marssihaavoja ja lyöttymiä ei esiintynyt juuri ollenkaan.

**Olettehan muistanut uudistaa lehtemme
tilauksen kuluvaksi vuodeksi!**

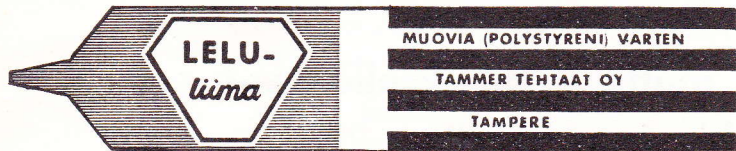
VELJ. ISSAKAINEN

LAPPEENRANTA

● Puutavara- ja laivausliike ●

WILJO BYSTRÖM & Co Oy

Oulu

5152

OULU

JALANDERCO

Suomen laivanselvittäjä-
ja laiva-
meklari-
liiton
jäsen

Antrasiittia — koksia — kivihiiltä

Suomen hiilikauppiait-
ten yhdistyksen jäsen

A. JALANDER & Co OY

LAIVANSELVITYS-, HUOLINTA- JA AHTAUSLIKE

HEINOLAN FANERITEHDAS

Zachariassen & Co

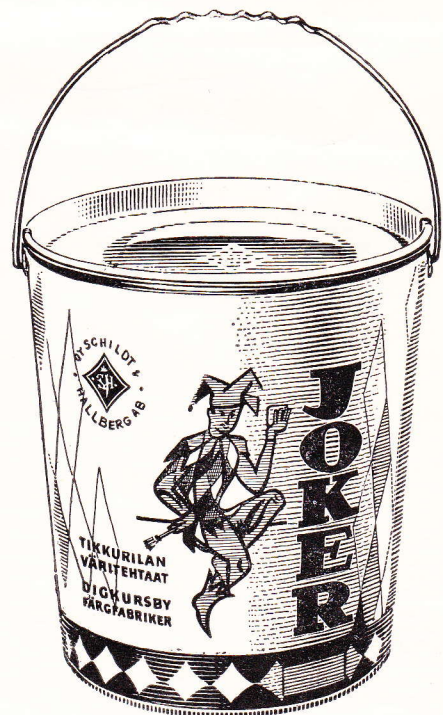
Kenttäharmaa sulautuu metsän hämäään,
Khaki Saharan hiekkaan . . .

Värien merkitys naamioimisessa tunnetaan. Väreillä voidaan myös korostaa asioita — viihtyisyyttä. Väreillä voimme muuttaa pimeään huoneen valoisammaksi, levottoman huoneen levolliseksi, ahtaan huoneen tilavamman tuntuiseksi.

JOKER-lateksimaali

kuivuu puolessa tunnissa. Sillä saatte pesunkestävät seinät. JOKERI soveltuu betoni-, tiili-, pahi-, tapetti-, kuitu- ja kovalevyypinnoille. JOKERIA on helppo sivellä, paikkauksen rajat eivät näy.

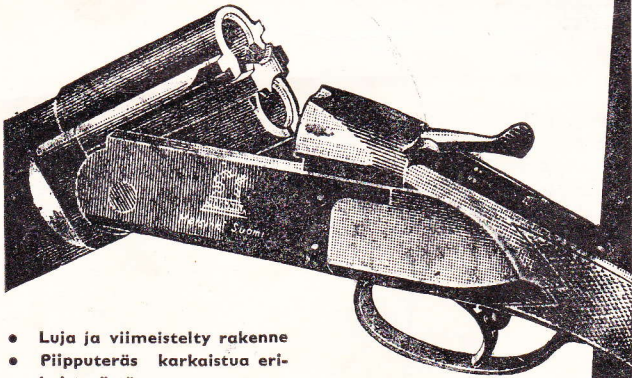
**TIKKURILAN
VÄRITEHTAAT**

—maan suurin alallaan—

talven riistapoluille . . .

Leijona-haulikot ovat samaa huoliteltua tarkkuus-työtä kuin Suomen kuulut kilpa-aseet, joiden tulokset on sekä maailmanennätyksiä ja maailmanmestaruuksia että olympiakultaa. Mutta niinpä "Leijona" kelpaa jopa USA:n ja Kanadankin vaativille metsämiehille.

- Luja ja viimeistelty rakenne
- Piipputeräs karkaistua erikoisterästä
- Erinomaiset ampumaominaisuudet
- Nopeat ja tarkat kaksoislaukaukset

Taattu, hanaton, kaksipiippuinen LEIJONA-HAULIKKO kal. 12 ja 16, liipaisimia 1 tai 2. Piiput nykyaikaiseen tapaan päällekkäin. LEIJONA-HAULIKKORIHILA — erittäin kätevä ase, voidaan käyttää sekä haulikkona että luodikkona; ylempi piippu kal. 6,5, alempi kal. 16. METSÄSTYSKIVÄÄRI kal. 6,5 x 52 R. — Kevyt ja lujatekoisen, pettämättömän varma ase.

Jokaista Leijona-haulikkoa seuraa virallinen tarkastustodistus aseensa suuporauksista ja koeammuntatulok- sista.

Valmet Oy, Tourulan Tehdas, Jyväskylä. Puh. 49 00. Pääkonttori: Kaivokatu 10, Helsinki. Puh. 11 441.

Irtonumero 70 mk

Metsästysretkille VIHTAVUOREN haulikonpatruunoita

TURVAA TYÖSI TULOKSET

valitse

Yksityisyrittäjään
KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ

Sanoma Osakeyhtiö, Helsinki 1958